

Troms Kraft Produksjon AS

Nettilknytning Rieppi vindpark Konsekvenser for kulturminner og kulturmiljø

RAPPORT

Rapport nr.: 135 961 - 2	Oppdr6g nr.: 135 961	Dato: 06.12.2004	
Oppdragsnavn: Rieppi vindkraftpark- Konsekvensutredninger			
Kunde: Troms Kraft AS v/ A/S Salten Kartdata			
Rieppi vindkraftpark i Storfjord kommune, Troms. Fagutredning kulturminner og kulturmiljø			
Emneord: Vindkraftpark, kraftledning, kulturminner, kulturmiljø, samisk kulturlandskap, samiske kulturminner, fornminner, automatisk fredete kulturminner, nyere tids kulturminner, konsekvenser.			
Sammendrag: Planområdet for vindkraftparken ligger øverst i Skibotndalen, et dalføre som går fra Storfjorden og til grensen mot Finland. I dette lavalpine fjellandskapet er det belegg for mer enn 1000 årig kontinuerlig samisk bruk av området, med blant annet fangstanlegg, offerplasser/hellige steder, gammer og gjerder. Også flere nyere tids kulturminner knyttet til samferdsel (Markedsvegen og Helligskogen turishytte). Ingen kulturminner eller kulturmiljø (herunder samiske kulturminner) kommer i direkte konflikt med tiltaket. Fem kulturminner/ - kulturmiljø blir visuelt berørt av tiltaket. Dessuten blir det samiske kulturlandskapet som planområdet ligger i visuelt berørt. Konsekvensgraden er satt til middels/stor negativ. Et kulturminne kommer muligens i direkte konflikt med nettilknytningen. Noen kulturminner blir visuelt berørt. Konsekvensgraden er satt til middels/liten negativ, ikke minst fordi landskapet langs kraftlinjen er sterkt berørt av vannkraftutbyggingen.			
	Rev.:	Dato:	Sign.:
Utarbeidet av: Mona Mortensen		5.11.2004	
Kontrollert av: Kjell Huseby		06.12.2004	
Oppdragsansvarlig: Avdelingsleder Elise Førde	Oppdragsleder / avd.: Kjell Huseby/Avdeling for miljørådgivning og konsekvensutredning		

INNHold

1	SAMMENDRAG	3
2	INNLEDNING	6
2.1	HVA ER KULTURMINNER OG KULTURMILJØ?	6
2.1.1	Automatisk fredete kulturminner	7
2.1.2	Nyere tids kulturminner	7
3	OMRÅDEBESKRIVELSE	9
3.1	LOKALISERING	9
3.2	OMRÅDET	9
4	TILTAKET	9
4.1	UTBYGGINGSPLANENE	9
4.2	NETTILKNYTNING	10
4.3	NØKKELTALL FOR UTBYGGINGEN	11
5	METODE, AVGRENSING OG DATAGRUNNLAG	11
5.1	KONSEKVENSTREDNING	11
5.1.1	Statusbeskrivelse	11
5.1.2	Verdisetting	11
5.1.3	Vurdering av effekt og omfang	12
5.1.4	Vurdering av konsekvens	13
5.2	AVGRENSNINGER FOR TREDNINGEN	13
5.2.1	Utredningsområde vindkraftparken	13
5.2.2	Utredningsområde Nettilknytningen	15
5.3	DATAGRUNNLAGET	15
6	STATUS OG VERDIER	17
6.1	GENERELL KULTURHISTORIE	17
6.1.1	Planområdet	17
6.2	KULTURHISTORISKE VERDIER	18
6.2.1	Sårbarhet	19
6.2.2	Vindkraftparkens planområde	20
6.2.3	Vindkraftparkens influenssone	21
6.2.3	Nettilknytningen	23
7	KONSEKVENSER	23
7.1	OM 0-ALTERNATIVET	23
7.2	POTENSIALE FOR FUNN AV IKKE KJENTE AUTOMATISK FREDETE KULTURMINNER	23
7.3	VINDKRAFTPARKEN	23
7.3.1	Direkte konsekvenser (innen planområdet)	23
7.3.2	Indirekte konsekvenser (visuell influenssone)	24
7.4	NETTILKNYTNINGEN	26
7.4.1	Direkte konsekvenser	26
7.4.2	Indirekte konsekvenser (visuell influenssone)	26
7.5	OPPSUMMERING	26
8	AVBØTENDE TILTAK OG OPPFØLGENDE UNDERSØKELSER	28
9	REFERANSER	29

Vedlegg: Kart: Rieppi vindkraftpark – kulturminner og kulturmiljø

1 SAMMENDRAG

På bakgrunn av framlagt melding om planlegging av Rieppi vindkraftpark er det utarbeidet en fagutredningsrapport for kulturminner og kulturmiljø. Arbeidet er utført på oppdrag av Troms Kraft Produksjon AS.

Metode

Utredningen tar utgangspunkt i Statens vegvesens Håndbok-140 (1995). Det er anvendt en 3-delt skala for verdisetting, hvor Riksantikvarens kriterier ((2001) blir vektlagt.

Vurderingen av omfanget (effekten) av tiltaket redegjør for hvordan det konkrete tiltaket vil påvirke kulturminnet eller kulturmiljøet. Det er anvendt en 5-delt skala basert på Håndbok - 140.

De endelige konsekvensene bestemmes ut fra kulturminnenes eller kulturmiljøets verdi og tiltakets omfang (effekt) i henhold til matrisesystem i Statens vegvesens Håndbok-140.

Det skilles klart mellom direkte og indirekte konsekvenser. Direkte konsekvenser er når tiltaket eller deler av tiltaket vil medføre direkte fysiske konsekvenser for kulturminner eller kulturmiljø. Indirekte konsekvenser vil være når tiltaket visuelt påvirker kulturminner eller kulturmiljø.

Undersøkellesområdet

Planområdet for vindkraftparken ligger øverst i Skibotndalen, et dalføre som går fra Storfjorden og til grensen mot Finland. I dette lavalpine fjellandskapet er tiltakets visuelle influenssone satt til maks 8 km. Flere steder vil influenssonen være mindre grunnet topografien. 132 kV kraftlinjen som skal erstatte den eksisterende 22 kV linjen, krever et undersøkelsesområde med ca 200 meter bred korridor.

Dagens situasjon - verdivurdering

Skibotndalen har i uminnelige tider vært en viktig samferdselsåre mellom øst og vest og har i mer enn 1000 år en kontinuerlig tradisjon for bruk av området. Tidligste spor etter bruk er fra yngre jernalder. Aller øverst i Skibotndalen, sørvest for Gulgajávri er det registrert en rekke fangstanlegg og kjøttgjemmer. Her er også stedsnavn og offersteder som knytter dalen til fangst og jegerbosetning. Reinnomadismen har satt spor etter seg i form av boplasser, reingjerder, stedsnavn og kjente trekkruter gjennom store deler av øvre Skibotndalen. De fleste av disse kulturminnene ble registrert og/eller omtalt i en rapport fra samisk-etnografisk avdeling, Tromsø museum, i forbindelse med utbyggingen av vannkraftanlegget i området på midten av 1970-tallet. Den 40 km lange Markedsvegen gjennom dalen, som ble anlagt på 1800-tallet og Helligskogen turisthytte med eldre bygningsmasse, vitner om hvilken betydning området har hatt i et samferdselsperspektiv.

Tabell 1.1 viser hvilke kulturminner, kulturmiljø og kulturlandskap som er verdivurdert:

Tabell 1.1 Kulturminner og kulturmiljø vurdert i fagrapporten

Nr.	Kulturminne/kulturmiljø	Type	Verdi
1	Jaktgamme ved Busegurra	Mulig automatisk fredet kulturminne knytt til fangst og fikse	Middels*
2	Mulig hellige steiner ved Busegurra	Mulig automatisk fredet kulturminne knytt til tro og kristenliv	Stor **
3	Sommerboplass ved sørenden av Rihpojávri	Kulturminner knytt til reinnomadisme - bosetning	Middels*
4	Markedsvegen gjennom Skibotndalen	Ferdselsminne, mellomriksveg	Stor
5	Helligskogen	Kulturmiljø knytt til samferdsel, automtisk fredet kulturminne	Middels
6a, b	Reseter av sperregjerder ved nordenden av Rihpojávri	Kulturminner knytt til reinnomadisme - næringsdrift	Middels*

* Verdien forutsetter at kulturminnet/kulturmiljøet har tilnærmet samme vernestatus (tilstand) som i 1973.

** Verdien er svært foreløpig, da det er nødvendig med oppfølgende undersøkelse for å avgjøre om lokaliteten er et hellig sted.

Konsekvenser

Ingen kjente automatisk fredete (fornminner eller samiske kulturminner eldre enn 1000 år) eller nyere tids kulturminner innen planområdet blir direkte berørt. Først og fremst er konsekvensene av vindkraftparken av indirekte (visuell) karakter. Innen influenssonen er det fem kulturminner/miljø som blir påvirket. Noen av disse har uavklart status (tilstand). Det er derfor nødvendig med videre undersøkelser for å avgjøre vernestatus (tilstand). Mest sannsynlig er det at tilstanden er forringet siden registreringene i 1973. Dersom tilstanden endres for noen av kulturminnene/-miljøene, vil konsekvensen for det enkelte minne/miljø mest sannsynlig reduseres til ubetydelig/ingen.

Den største konsekvensen knytter seg til det samiske kulturlandskapet som strekker seg gjennom hele Skibotndalen. Utbygging av et vindkraftpark vil kunne medføre at det kulturelle innholdet knyttet til samisk tradisjon, i beste fall reduseres, i verste fall forsvinner. Dette må imidlertid veies opp mot forandringene av landskapet som skjedde med vannkraftutbyggingen.

Sett i forhold til kjente kulturminner, kulturmiljø og det samiske kulturlandskapet som helhet, er det ikke mulig å påvise store forskjeller mellom 3 MW alternativet og 5 MW alternativet.

Rieppi vindkraftpark er vurdert å medføre middels/stor negativ konsekvens for kulturminner og kulturmiljø innen planområdet og influenssonen. Dersom et eller flere av kulturminnene/-miljøene ikke lenger er mulig å påvise, vil den negative konsekvensgraden reduseres.

Det er mulig at nettilknytningen medfører at et kulturminne blir direkte berørt (fysisk) på et punkt. Dette kan avbøtes ved å justere traséen/mastefestet. Dette kulturminnet og et tilsvarende kulturminne lengre øst vil bli visuelt påvirket. Også for disse kulturminnene må det tas et forbehold for status (tilstand). Den visuelle konsekvensen for dette vurderes som liten negativ. Likeledes vurderes kulturlandskapet å bli lite visuelt berørt, ettersom det allerede eksisterer et omfattende kraftlinjenett i området.

Nettilknytningen er vurdert å medføre middels/liten negativ (-/-)konsekvens for kulturminner og kulturmiljø. Dersom et eller flere av kulturminnene ikke lenger er mulig å påvise, vil den negative konsekvensgraden reduseres.

Avbøtende tiltak

Møllepunkter, kraftlinjemasterpunkter og vegtraseer bør legges slik at de ikke kommer i direkte konflikt med kulturminner. Dersom deler av tiltaket kommer i visuell konflikt med tiltaket, bør disse justeres slik at den visuelle konflikten blir minst mulig.

Før tiltaket settes i gang, er det nødvendig med §9 undersøkelser av planområdet. Disse bør særlig knyttes til det samiske kulturlandskapet og bør bestå av registreringer og intervju med lokalkjente. I tillegg må det gjennomføres punktundersøkelser på arealene som kreves for hver mølle og for hvert enkelt mastefeste. Undersøkelsene vil bli gjennomført av Sametinget, Miljø- og kulturvernavdelingen.

2 INNLEDNING

Fagutredningsrapporten er utarbeidet på oppdrag av Troms Kraft AS på bakgrunn av framlagt melding om planlegging av Rieppi vindkraftpark og tilhørende nettilknytning i Storfjord kommune, datert 06.01.2004. Rapporten skal redegjøre for konsekvensene for kulturminner og kulturmiljø i forbindelse med disse planene og bidra til en best mulig lokalisering av fysiske inngrep i terrenget i forhold til kulturminner og kulturmiljø.

Formålet med konsekvensutredningen er å synliggjøre hvordan og i hvilket omfang tiltaket kan komme i konflikt med kulturminner og kulturmiljø. Utredningen er gjennomført etter metode angitt i Vegvesenets Håndbok 140 (Statens vegvesen 1997) samt etter gjeldende metoder og retningslinjer angitt av Miljøverndepartementet og Riksantikvaren (Miljøverndepartementet 1998, Riksantikvaren 1993, 2001 og 2003). Både direkte og indirekte konsekvenser i anleggs- og driftsfasen av tiltaket beskrives og vurderes.

I vurderingen er det lagt vekt på å kartfeste, beskrive og vurdere kjente automatisk fredete kulturminner (fornminner og samiske kulturminner eldre enn 100 år) og nyere tids kulturminner. Det er videre lagt vekt på å redegjøre for områder med potensiale for funn av fornminner, samt å definere de berørte arealers kulturhistoriske verdi. Enkeltobjektene danner grunnlag for å definere kulturmiljøer og et samisk kulturlandskap. Verdisetting og omfangsvurdering i konsekvensanalysen er utført på bakgrunn av befaringer i planområdet og langs veg- og kraftledningstraséen og kontakt med ansvarlige saksbehandlere i Troms fylkeskommune, kulturavdelinga og Sametinget, Miljø og kulturvern avdelingen, avd. Tromsø. Videre lokale informanter, arkeologiske og historiske kilder, kart- og fotomateriale, samt øvrig tilgjengelig bakgrunnsmateriale.

Konsekvensutredningen skal synliggjøre graden av konflikt ved gjennomføringen av tiltaket for det enkelte kulturminnet og kulturmiljøet innen tiltakets influensområde. Det er på denne bakgrunn fremmet forslag til avbøtende tiltak. Eventuelle behov for videre undersøkelser som er relevant for oppfyllelsen av undersøkelsesplikten slik den er nedfelt i kulturminneloven (Kml) er også påpekt.

2.1 Hva er kulturminner og kulturmiljø?

Kulturminneloven (Kml) definerer begrepene kulturminne og kulturmiljø på følgende måte:

*”Med **kulturminner** menes alle spor etter menneskelig virksomhet i vårt fysiske miljø, herunder lokaliteter det knytter seg historiske hendelser, tro eller tradisjon til.*

*Med **kulturmiljøer** menes områder hvor kulturminner inngår som en del av en større helhet eller sammenheng.”*

Begrepet ”**kulturlandskap**” er ikke definert i Kml.

En vanlig definisjon av begrepet er *Menneskeformede landskap som inneholder biologiske og kulturhistoriske element* – (som regel jordbrukslandskapet). Imidlertid er dette ikke tilstrekkelig for å definere et samisk kulturlandskap. Et samisk kulturlandskap vil som regel være et område der naturlandskapet i seg selv er tillagt kulturelle verdier, hvilket medfører at landskapstrekk formet av mennesket kan være små eller ikke-eksisterende. I stedet for å lete etter fysiske spor, må det samiske kulturlandskap ofte defineres på grunnlag av immaterielle kulturminner, først og fremst stedsnavn, historisk tradisjon og kontinuitet i bruk av området. I Riksantikvarens prosjektrapport ”Samiske kulturlandskap” (Nystø 1992) blir det vektlagt at det ikke finnes en klar og entydig definisjon av begrepet. Det legges vekt på

”at kulturlandskap ikke bare er landskap påvirket av mennesker, men at innholdet defineres innenfor bestemte kulturelle rammer. Samisk kulturlandskap vurderes ut fra en samisk kontekst. Begrepet innehar aspekt som dreier seg om

- 1) identitet og symboler*
- 2) immaterielle kulturminner og*
- 3) kobling mellom kunnskaper og ferdigheter knyttet til terreng, dvs menneskets forhold til og samspillet med landskapet og naturen.”*

(Nystø 1992:47).

Disse formuleringene vil danne grunnlag for bruken av begrepet samisk kulturlandskap i fagutredning kulturminner og kulturmiljø for Rieppi vindkraftpark i Storfjord kommune.

2.1.1 Automatisk fredete kulturminner

I utredningen skilles det mellom nyere tids kulturminner og automatisk fredete kulturminner. I henhold til Kml §3 er det forbud mot inngrep i automatisk fredete kulturminner (det vil si kulturminner fra forhistorisk tid og inntil år 1537, det året reformasjonen ble innført i Norge). Stående bygninger og anlegg eldre enn 1650 og samiske kulturminner eldre enn 100 år er automatisk fredet.

Automatisk fredete kulturminner omfatter både synlige kulturspor og kulturspor som i dag ikke er synlige på markoverflaten. For samiske kulturminner vil kultursporene være tettere knyttet til det immaterielle, som stedsnavn og tradisjon og naturelementer som er tillagt en kulturell mening, som hellige steder. Når et tiltak skaper konflikt i forhold til automatisk fredete kulturminner, må det søkes dispensasjon fra Kml. Riksantikvaren er frigivende myndighet. Kml forutsetter at tiltakshaver bekoster arkeologisk undersøkelse dersom fornminnene frigis. Automatisk fredete kulturminner har per definisjon stor kulturhistorisk verdi.

2.1.2 Nyere tids kulturminner

Kulturminner fra tiden etter år 1536, for samiske kulturminner etter år 1904 og stående bygninger yngre enn 1650 defineres som nyere tids kulturminner. I motsetning til fornminnene er nyere tids kulturminner ikke automatisk fredet, men kan vedtakfredes etter Kml §15. Hele kulturmiljøer kan også fredes, etter Kml §20. Nyere tids kulturminner kan gis et formelt vern, i motsetning til fredning, etter Plan- og bygningsloven, blant annet gjennom regulering til spesialområde vern (Pbl §25.6). For nyere tids kulturminner må den kulturhistoriske verdien vurderes i hvert enkelt tilfelle i forbindelse med tiltak som krever reguleringsplan/konsekvensutredning (KU). I KU-sammenheng benyttes en verdisetting av nyere tids kulturminner som varierer fra liten til stor, vurdert ut i fra et sett verdier som er nærmere beskrevet under kapittel 4.

Tabell 2.1. Tidsrammer brukt i utredningen knyttet til vernestatus

Vernestatus	Periode	Underperiode	Dateringer
Automatisk fredete kulturminner	Steinalder	Eldre (mesolittisk tid) Yngre (neolittisk tid) (Tidlig metalltid)	8.000 f. Kr. – 4.000 f. Kr. 4.000 f. Kr. – Kr. f. (1800 f. Kr. – Kr. f.)
	Jernalder	Eldre Yngre	Kr. f. – 550 e. Kr. 550 e. Kr. – 1050 e. Kr.
	Middelalder	1050 e. Kr. – 1537 e. Kr.	
	Samiske kulturminner		1537 e. Kr. – 1904 e. Kr.
Nyere tids kulturminner	Nyere tid		1537 e. Kr. – 2004 e. Kr.

3 OMRÅDEBESKRIVELSE

3.1 Lokalisering

Rieppi vindkraftpark er planlagt Skibotndalen i Storfjord kommune i indre Troms. Storfjord ligger i Storfjorden innerst i Lyngen og omfatter områdene inn til riksgrensa mot Sverige og Finland. Kommunen dekker 1 538 km² og det bor 1912 innbyggere i kommunen (01.01.2004).

Planområdet for vindkraftparken ligger ca 20 km fra Skibotn. Planområdet ligger på en slak fjellrygg mellom Rihpojávri (Rieppi) og Skibotnelva på sørsida av dalen. Planområdets areal er 9 956 daa og tilhører Statskog SF.

Adkomst fra Skibotn til Rieppi er med bil langs E 8 ca 25 kilometer oppover Skibotndalen hvor en tar til høyre og følger anleggsvei til Rihpojávri vannkraftmagasin tilhørende Troms Kraft Produksjon. Denne anleggsveien går inn i planområdets nordvestre hjørne.

3.2 Området

Skibotndalen tilhører landskapsregion 35 – Lågfjellet i Nordand og Troms (Elgersma og Asheim 1998) som strekker seg fra Namdalen i sør til Nordreisa og Kvænangen i nord. Regionen er en samlegruppe for lavalpine fjellområder med en viss utstrekning. Området ligger over skoggrensen. Det er et arktisk innlandsklima her med relativt varme somre og kalde vintrer. Normaltemperaturen i Skibotn i juli er 13,3 °C og i januar – 6,5 °C.

Skibotndalen er svært nedbørsfattig og nedbørsnormalen for Helligskogen som ligger i nærheten av planområdet, er 430 mm pr. år med april som den tørreste måneden (17 mm) og juli som den mest nedbørrike måned med 65 mm

Berggrunnen i planområdet og det meste av Storfjord kommune forøvrig består av sterkt omdannede kambro-siluriske bergarter (Holtedahl 1960). Planområdet utgjør en ca 6-700 meter bred og 8-9 km lang fjellrygg Høyeste punkt på denne ryggen ligger ca 550 moh mens de høyeste toppene rundt Skibotndalen når opp i over 1300 moh.

Forsvaret og primærnæringene jordbruk og fiske har vært viktigste inntektskilde for befolkningen i Nord-Troms. Virksomheten til forsvaret i indre Troms er i dag sterkt redusert og i dag er mange personer sysselsatt i servicenæringene.

Befolkningen i Storfjord bor spredt langs fjorden, med konsentrasjoner i tettstedene Skibotn, Hatteng og Oteren. Det er ingen bebyggelse i selve planområdet eller i nærheten av dette. Helligskogen fjellstue og Helligskogen militærleir (nå nedlagt) er nærmeste bebyggelse. Avstand fra planområdets grense til disse bygningene er ca 1,5 kilometer.

4 TILTAKET

4.1 Utbyggingsplanene

Hvor mange vindmøller det vil bli plass til på området, avhenger av størrelsen, som igjen henger sammen med den installerte effekt i møllene.

De største møllene som leveres i dag, har en installert effekt på 3 MW, med en navhøyde på ca. 80 m og en rotordiameter på 88 m. Det er nylig også satt i gang prøveproduksjon av 4,3 MW møller, og før Rieppi vindkraftpark er klar for bygging, kan det være aktuelt å føre opp 5 MW møller med hele 125 meters navhøyde og rotordiameter 114 m.

Valg av vindmøllestørrelse vil bl.a. avhenge av den teknologiske utviklingen i bransjen. Det tas derfor sikte på å søke om konsesjon for utbygging med to alternative vindmøllestørrelser, hhv. 3 MW og 5 MW. Avstanden mellom vindmøllene vil bli ca. 5 ganger rotordiameteren. Hver vindmølle må ha en oppstillingsplass for mobilkran (ca 40 meter x 25 meter) slik at hver turbin vil legge direkte beslag på 1000 m² (1 daa).

En foreløpig vurdering av området tilsier at det skal være mulig å etablere 21 vindmøller à 3 MW i området her, med en samlet installert effekt på 63 MW. Ut fra de forventede vindforholdene på stedet vil dette kunne gi en kraftproduksjon på ca. 190 GWh pr. år.

5 MW vindmøller krever noe større innbyrdes avstand, og i tilfelle denne vindmøllestørrelsen blir valgt, vil det være plass til 16 vindmøller med en samlet installert effekt på 80 MW og en årsproduksjon på 240 GWh.

Det må til sammen bygges 9-10 km veg med 5 meter bredde frem til hver enkelt vindmølle, hvor det må tilrettelegges et areal på ca. 1 daa for kranoppstilling, mellomlagring, møllefundament etc. Vegene må bygges for akseltrykk på om lag 10 tonn og totalvekt opp til ca. 120 tonn for transport av de tunge vindmølleelementene. Inkludert vegskulder og fyllinger/skjæringer regnes total bredde på vegkorridoren til 10 meter. Vegene må også bygges slik at det er fremkommelig med svært lange elementer. For 5 MW vindmøller vil rotorlengden være opptil 56 m.

I tilknytning til området vil det bli ført opp et servicebygg med grunnflate i størrelsesorden 200 m², og med tilknytning til godkjent vannforsyning og avløp. Et slikt anlegg med parkeringsplass o.l. vil legge beslag på ca 2 daa. Lokalisering av dette er ikke bestemt.

Transporten av vindmøllene til byggeplassen vil skje med båt fra produsent til eksisterende kaianlegg i Skibotn og transporteres derfra med bil langs E-6, E-8 og anleggsvegen til Rihpojavri.

4.2 Nettilknytning

Kraften fra vindmøllene vil bli ført i 22 kV jordkabel langs vegtraseen inne i vindkraftparken til en intern transformatorstasjonen i planområdet. Lokaliseringen av denne er ikke bestemt.

For videre uttransportering av energien fra vindkraftparken planlegges det å bygge en ny 132 kV linje fra Rieppi via Lavka til transformatorstasjon i regionalnettet ved Skibotn kraftverk. Linjen vil mellom Lavka og Skibotn kraftverk vil følge traseen til en eksisterende 22 kV linje (bygget for 66 kV), som vil bli revet.

Dette innebærer master som i gjennomsnitt er om lag 6-7 m høyere og 5 m bredere enn dagens master. Antall master vil reduseres fra ca. 75 master pr. 10 km til ca. 65 master pr. 10 km, avhengig av terrengforholdene.

4.3 Nøkkeltall for utbyggingen

Tema	Alt. 1	Alt. 2
Effekt pr. vindmølle:	3 MW	5 MW
Maks. antall vindmøller:	21	16
Samlet installasjon:	63 MW	80 MW
Årlig produksjon:	190 GWh	240 GWh
Planområde:	9956 daa	9956 daa
Interne veger, ca.	10,1 km	9,4 km
Direkte arealbeslag veger, oppstillingsplasser, servicebygg .:	124 daa	112 daa
Ny 132 kV kraftledning i luft til regionalnettet	16,1 km	16,1 km
Investeringskostnader (1)	ca 600 MNOK	ca 720 MNOK

(1) Investeringskostnadene vil trolig ligge på 8-10 mill. kr. pr. installert MW, dvs. totalt ca. 500-800 mill. kr., avhengig av vindmøllenes størrelse og antall.

5 METODE, AVGRENSING OG DATAGRUNNLAG

5.1 Konsekvensutredning.

Formålet med konsekvensutredningen er å klargjøre virkningene av vindkraftparken og nettilknytningen på kulturminner og kulturmiljø. Staten vegvesens handbok nr 140 (Statens vegvesen 1995) beskriver en trinnvis metode bestående av følgende trinn:

1. Statusbeskrivelse.
2. Verdisetting.
3. Vurdering av effekt og omfang.
4. Vurdering av konsekvens.

5.1.1 Statusbeskrivelse

Statusbeskrivelsen er en verdinøytral og faktaorientert omtale av situasjonen innenfor det aktuelle fagfeltet. For temaet kulturminner og kulturmiljø legges det vekt på en kort kulturhistorisk beskrivelse av området. Kulturminner og kulturmiljø som ligger innenfor tiltakets planområde, samt tiltakets visuelle influensområde vil også beskrives for å vise nærområdets kulturhistoriske særpreg.

5.1.2 Verdisetting

Et kulturminnes verneverdi er en samlet vurdering av en rekke forskjellige aspekter (delverdier). Denne vurderingen utgjør den formelle begrunnelsen for verdissetingen på det enkelte kulturminnet/-miljøet.

Tre hovedverdier legges til grunn: *opplevelses*, *kunnskaps*- og *bruksverdi*. For ytterligere å grunnngi kulturminnets verdier, brukes delverdier eller –kriteria (Riksantikvaren 2001, 2003). I tiltak som medfører visuelle konsekvenser, slik som vindkraftparker, vil opplevelsesverdi knyttet til autenticitet være en særlig viktig verdi.

Tabell 5.1. Hoved- og delverdier brukt ved verdivurdering av kulturminner og kulturmiljø (basert på RA 2001, 2003)

Opplevelsesverdi	Kunnskapsverdi	Bruksverdi
• Identitetsverdi • Symbolverdi • Estetisk verdi (Arkitektonisk/kunstnerisk verdi) • Autentisitet	• Representativitet • Historisk kildeverdi • Alder • Variasjon/mangfold • Autentisitet • Typisk-sjeldenhet • Tidsdybde	• Miljøverdi • Bruksressursar • Økologisk verdi • Næringsverdi • Pedagogisk verdi

Basert på verdioppsettet anvendes det i konsekvensvurderingen en tredelt skala for verdisetting (stor - middels - liten). Rangeringen av kulturminner/kulturmiljø innen disse tre er ikke absolutt. Skalaen er glidende, slik at verdien like gjerne kan være liten/middels, middels/stor, med vekt på det som står først. I konsekvensvurderingen vil høyeste karakter ikke nødvendigvis bare gis til kulturminner og miljøer av nasjonal verdi. Lokale og regionale minner kan derimot gis stor verdi ut fra bl.a. lokalbefolkningens opplevelse og tilknytning til dem.

Det er viktig å presisere at verdivurderingene i fagrapporten er skjønnsmessige vurderinger utført av fagutredere, basert på undersøkelser i arkiv og litteratur, befaringer og informasjon fra lokalbefolkning og regionale vernemyndigheter. I verdivurderingen av kulturminner og kulturmiljø er det tatt hensyn til Troms fylkeskommunes planer, vernekriterier og satsingsområder.

5.1.3 Vurdering av effekt og omfang

For å vurdere effekt og omfang av et tiltak, må en vurdere hvor sårbart den aktuelle "ressursen" er for det aktuelle tiltaket, og hvor stor verdiendringen antas å bli. Omfanget graderes etter en femdelt skala som viser antatt verdiendring:

Stor positiv – Middels positiv – Liten/Ingen – Middels negativ – Stor negativ.

Både vindmøllene, tilførselsvegene og kraftledningene kan virke direkte og/eller indirekte inn på kulturminner og kulturmiljøer.

Direkte innvirkning kan skje i form av direkte fysisk innvirkning i form av skade, fjerning, ødeleggelse og tildekking av kulturminner. Kulturmiljøer kan skades både direkte og indirekte ved at miljøet stykkes opp. Slike konsekvenser kan eventuelt oppstå i *anleggsfasen*.

Indirekte innvirkning kan skje dersom tiltaket medfører at kulturminner og kulturmiljø blir liggende i et landskap som er vesensforskjellig endret i forhold til det som eksisterte da kulturminnet eller miljøet ble anlagt/var i bruk. Opplevelses- og autentisitetsverdien er dermed viktige parameter i vurderingen. Avstand mellom tiltak og kulturminne/kulturmiljø samt topografi vil være med å avgjøre graden/omfanget av effekt. Opplevelses- og det estetiske aspektet kan ytterligere forstyrres av refleks, støy og skyggeeffekter fra

vindmøller, ledninger, master og nye veger i planområdet. Slike indirekte konsekvenser er særlig knyttet til *driftsfasen*.

Vindmøller vil påvirke de *visuelle kvalitetene* i landskapet med *storskala virkning*. Imidlertid vil storskala virkningen være reversibel, da det i et lengre perspektiv er mulig å fjerne vindmøllene og gjenopprette det visuelle landskapet slik det var før utbyggingen. I fagutredningen er muligheten for å reversere tiltaket ikke brukt som parameter ved vurdering av effekt og konsekvens, da opplevelsesverdien av kulturminner og kulturmiljø i driftsfasen veier tyngre enn muligheten for å reversere tiltaket mange 10-år fram i tid. En vet heller ikke hvordan sanering av en vindmøllepark eventuelt vil foregå.

Støy og skyggekast er effekter av vindmøller som også kan påvirke kulturminner og kulturmiljø. I fagrapporten er støy ikke vurdert som selvstendig parameter da ulempene ved støy er vurdert som mindre viktig enn de visuelle negative effektene. Det vises for øvrig til fagrapport støy (Åbjørsbråten 2004) Problematikken omkring skyggekast er ikke brukt som selvstendig parameter i effektvurderingene.

5.1.4 Vurdering av konsekvens

I konsekvensvurderingen blir verdiene sammenstilt med tiltakets effekt og omfang for kulturminner og kulturmiljø, og av dette avledes konsekvensgraden (Statens vegvesen 1995). Skalaene er 9-delt og går fra meget stor positiv konsekvens (4+) til meget stor negativ konsekvens (4-): Metoden innebærer f.eks. at for områder med stor verdi, vil stort negativt effekt bety at tiltaket har meget stor negativ konsekvens (----) for den aktuelle ressursen og for et område med middels verdi vil middels positivt effekt gi middels positiv konsekvens (++).

5.2 Avgrensninger for utredningen

Avgrensingen av temaene og rammene for denne utredningen er hentet fra: Forslag til utredningsprogram i Melding om planlegging av Rieppi vindkraftpark i Storfjord kommune (Troms Kraft Produksjon AS 2004)

Det samiske kulturlandskap er for en stor del det uberørte naturlandskapet. Dette er beskrevet i fagrapporten og brukt som et justerende parameter, men ikke konsekvensvurdert i seg selv.

Fotovisualiseringer er ikke brukt i konsekvensvurderingene.

5.2.1 Utredningsområde vindkraftparken

Langs den slake fjellryggen som utgjør planområdet, er det planlagt å bygge vindmøller, internveger og fyllinger. Innen dette området vil kulturminner og kulturmiljø punktvis kunne bli *direkte* fysisk påvirket av tiltaket. I tillegg kan tiltaket få visuelle konsekvenser for kulturminner og kulturmiljø som ligger i nærheten av de planlagte vindmøllene. Denne sonen omtaltes som tiltakets influensområde.

Influensområdet betegner det området som tiltaket kan virke inn på og vil alltid være større enn selve planområdet. Innen influensområdet kan tiltaket *indirekte* påvirke kulturminner og ut fra ulike faktorer. For vindkraftparken er det relevant å bruke ulike *synlighetssoner* – bestemt ut fra vindmøllenes visuelle dominans - som avgrensningsfaktor.

”Den visuelle sonen kan inndeles i flere soner avhengig av avstanden mellom vindmøllene og den som betrakter dem. Studier foretatt på kraftledninger viser at virkningen naturligvis avtar med økende avstand, men at virkningene avtar sprangvis og ikke jevnt. Der disse sprangene skjer, kan vi antyde grenser mellom ulike soner for visuell virkning.

Vindmøller er visuelt enda mer dominerende enn kraftledningsmaster på grunn av rotorens bevegelse.

Graden av visuell dominans er avhengig av hvor store vindmøllene er, hvor mange de er, hvor tett avstand det er mellom dem og av bevegelsesmønsteret for vingene. Visuell dominans er derfor ikke en absolutt størrelse. Forenklet kan vi dele sonene for visuell virkning inn i tre: visuelt territorium, visuell dominanssone og visuell influenssone.”
(NVE 1998:20f)

For Rieppi vindkraftpark er grensene for synlighetssonene satt som følger:

Tabell 5.2. Forholdet mellom synlighetssoner og omfang/effekt

SYNLIGHETSSONE	BESKRIVELSE	AVSTAND HHV 3MW / 5 MW	OMFANG/EFFEKT
Visuelt territorium	Grensen for denne sonene kan settes til tre ganger høyden på vindmøllen, regnet fra bakken til vingespiss på toppen. Innenfor denne sonen må en løfte blikket for å se hele vindmøllen og her okkuperer vindmøllen omgivelsene totalt.	Maks 370 m/maks 545 m	Stort negativt
Visuell dominanssone	Grensen for denne sonene kan settes til 10-12 ganger høyden på vindmøllen, regnet fra bakken til vingespiss på toppen. Innenfor denne sonen fyller møllene hele synsfeltet og omgivelsene greier i liten grad å sette sitt preg på inntryksbildet	Maks 1490 / maks 2185 m	Middels negativt
Praktisk influensgrense	Opptil ca 3 km vil møllene fremdeles prege omgivelsene en god del. På avstander mellom 3 og 6 km vil det være vanskelig å bedømme størrelse og avstand og på avstander over 6 km vil møllene normalt være forholdsvis lite framtrædende.	Maksimumsgrensen for landskap er satt til 8 km.	Lite negativt /intet

Grad av omfang/effekt slik det er skjematisert ovenfor kan bare brukes veiledende. Dominansgraden kan forsterkes av faktorer som at det totale antall møller er stort, at et stort antall møller er synlig i innsynsretningen, om det er naturlig innsynsretning mot vindparken fra kulturmiljø og at møllene er plassert på topper og platåer slik at det oppstår en silhuettvirkning. Men dominansgraden kan også minskes, ettersom landskapets relieff, topografi og vegetasjon kan stenge/dempe innsynet. Kulturminner og kulturmiljøer som er vurdert til å bli påvirket av tiltaket, ligger derfor i vekslende avstand fra planområdet.

5.2.2 Utredningsområde Nettilknytningen

Nettilknytningen kan medføre direkte inngrep i kulturminner og kulturmiljø dersom det skjer fysiske inngrep i et kulturminne eller kulturmiljø. I forbindelse med nettilknytningen til Rieppi vindkraftpark kan dette skje ved at stolpemaster plasseres i et kulturminne eller et miljø, kommer i konflikt med kulturminner eller kulturmiljø. Kraftlinjene kan i tillegg påvirke kulturmiljøet. Derfor må også de visuelle konsekvensene vurderes. Influensområdet for *kraftlinjetraséen* vil avhenge av synligheten til kraftlinjene fra eventuelle kulturminner og kulturmiljø langs og i nærheten av traséen. Avhengig av terrengforhold vil en avstand på inntil 3 x høyden til objektet betegnes som nærføringssone, mens en avstand på inntil 9 x høyden på objektet betegnes som nærvirkningssonen. På avstander opp til 4 km vil konflikten vanligvis anses som minimal, men kan ha en fjernvirkningseffekt. Gitt en mastehøyde på 20 m for den planlagte 132 kV linjen gir dette følgende avstander:

Nærføringssone: maks 60 m

Nærvirkningssone: maks 180 m

Fjernvirkningseffekt: maks 4 km

5.3 Datagrunnlaget

Datagrunnlaget for denne utredningen:

- Befaring i felt, foretatt 8. – 9. august 2004, tilsvarende ca 1 1/2 dagsverk.
- Muntlige opplysninger:
 - Maria Figenschau, kulturkonsulent, Storfjord kommune
 - Guri Stoltz Bertinussen, vertinne på Helligskogen Fjellstue
 - Møte med Anne-Karine Sandmo, fylkeskonservator Troms fylkeskommune
 - Telefonsamtale med Oddleif Mikkelsen, Sametinget, Miljø og kulturvernavdelingen

- - Telefonsamtale med bygdebokforfatter Helge Guttormsen
- Skriftlige kilder:
 - Bygdebøker og annen lokal- og regional historie
 - Topografisk arkiv, Tromsø museum
 - Aktuelle SEFRAK-registreringer

6 STATUS OG VERDIER

6.1 Generell kulturhistorie

Storfjord kommune ligger innerst i Storfjorden, i landskapsområdet Lyngen. Kulturhistorien i området er sterkt preget av ferdselsårene gjennom daldragene til Finland og Sverige i øst, og ut fjorden til de ytre strøk av Nord-Troms mot vest. De eldste bosetningssporene her innerst i fjorden er et par løsfunn fra yngre steinalder. Dette er tolket som at bosetningen i de indre fjordstrøkene skjedde seinere og var mer sporadisk enn i de ytre strøkene, trolig knyttet til sesongbosetning. Jernalder er hovedsakelig representert gjennom noen få løsfunn (Guttormsen pers.med.). Men fra middelalderen og inn i historisk tid er der derimot materielle levninger og historiske kilder som indikerer omfattende bosetning og bruk av området. Ved fjorden er det påvist gammetufter av varierende alder som kan knyttes til sjøsamisk bosetning. I de høyereliggende områdene finnes en rekke kulturminner etter fangst og jegerbruk og seinere reindrift. Beliggenheten innerst i fjorden og med daldragene mot øst gjør at kommunen har hatt en sentral rolle i kommunikasjon og handel øst-vest i svært lang tid. Alt i middelalderen ble varer fraktet fra ytre strøk av Troms inn til Skibotn og over fjellet til Bottenvika. På 1600-tallet ble det holdt bygdemarked på Nallavuoppi, men da markedet ble autorisert i 1840 ble det flyttet til nåværende Skibotn. Autorisasjonen innebar at det ikke ble krevd toll på varer som skulle omsettes på markedet og var derfor attraktivt for selgere fra både Sverige og Finland i tillegg til nordmenn. Markedene ble ikke minst besøkt av reindriftsamer fra et stort område, særlig de som hadde sommerlandet sitt i Tromsø-området. Handelen i Skibotn økte utover 1800-tallet, noe som trolig var sterkt knyttet til framveksten av Tromsø by, som hadde behov for kjøttforsyninger.

Tre folkegrupper har hatt tilhold i Skibotn – samer, nordmenn og kvener/finner. I følge Friis sitt etnografiske kart fra 1890 hadde Storfjord på denne tiden overvekt av samisk befolkning (Teigmo udatert:7ff). En må tro at dette omfattet både sjøsamisk befolkning ute ved fjorden og reinnomader som brukte både fjell, fjord og ytre strøk som sitt land til ulike årstider. Reinnomadene som holdt til i Skibotndalen var fra gammelt av finske og svenske familier. Dette endret seg ved grensesperringene og påfølgende beiterreguleringer mellom Norge, Sverige og Finland. Det er kanskje særlig grensesperringen mellom Norge og Finland av 1852 og mellom Finland og Sverige av 1889 som har hatt betydning for de tradisjonelle reintrekkene. På 1700- og 1800-tallet var det stor innflytting av folk fra det nordlige Sverige/Finland til Nord-Troms. Denne forholdsvis sammensatte gruppen mennesker omtales som kvener. Skibotn er et av stedene der kvenenes tradisjoner i størst grad har overlevd i stedsnavn, språk, ordtak og talemåter, badstuebading, tjærebrenning og byggeskikk. Blant annet var det mange midtgangsstuer med bred midtark på Skibotn markeds plass som kan knyttes til kvenene. Et annet kvensk trekk som har vært vanlig i Storfjord, var laftede kjellere og bruk av never til tetting og isolering av kjeller, brønn og under vinduer (Hage 1997). Parallelt med kvensk bosetning bredte den norske befolkningen seg innover i fjordene, mens den samiske opprinnelige befolkningen ble assimilert/fortrengt.

6.1.1 Planområdet

Planområdet ligger i Skibotndalen, som kan defineres som et lavalpint fjellområde. Eldste belegg for bruk av området er en jern pilspiss, som trolig er fra yngre jernalder. Her er også et stort antall fangstanlegg, kjøttgjemmer, stedsnavn og offersteder som knytter dalen til fangst- og jegerbosetning. Det ser ut til at Gulgajávri har stått særlig sentralt i fangst- og

jegersamfunnets virke. Fangstgravene (fallgraver), som ble lagt ved villreinens naturlige trekkveg "suoppas", konsentrerer seg i området sørvest av Gulgajávri helt til Kilpisjärvi. En ringformet offerplass og en mulig offerplass ligger også ved Gulgajávri (Teigmo udatert). Det er usikkert når fangst- og jegersamfunnet gikk over til å bli et reinnomadisk samfunn, men det går trolig flere hundre år tilbake i tid. Gammer fra historisk tid, reingjerder, stedsnavn og kjente trekkruter gjennom dalen viser sammen med historiske kilder, hvilken betydning området har hatt for reinnomadene. Nomadenes trekkruter har i det store og hele fulgt villreinens "suoppas" (Teigmo udatert:41). Før grensesperringen i 1889 hadde alle reindriftssamer som i sommerhalvåret tradisjonelt utnyttet områdene rundt Skibotndalen, vinterbeiter i Finland. Etter dette skilte disse seg i flere grupper med ulik nasjonal tilknytning. Om sommeren samlet de seg i si'idaer i Skibotndalen (Kalstad udatert:3f). I dag er det Baalgruppen som driver reindrift i området. Jakten har vært en binæring for reinnomader og for de fastboende nede i dalen. Særlig skal Galgajávri ha vært et godt jaktområde. Også Rihpojávri og Helligskogenområdet nevnes som gode jaktterreng og jaktgammene i området skal ha vært i bruk til 1960-årene (Teigmo 1973:27). Ved Galgajávri og Didnojhoka er det både materielle levninger etter og tradisjon for samisk gravlegging. De siste som ble lagt til midlertidig hvile på disse, ble lagt her i 1920-årene (Teigmo udatert:46ff).

Dalens sentrale beliggenhet mellom Bottenviken og Ishavet førte til at den statlige Markedsvegen gjennom Skibotndalen til Finskegrensen ble anlagt på begynnelsen av 1800-tallet, for det meste i traséen til den eldgamle naturlige ferdselsåren. Markedsvegen var seinere av sentral betydning under 1. verdenskrig, da engelskmennenes forsyninger til sine allierte i Russland ble skipet til havnen i Skibotn og fraktet videre med hest og vogn over Skibotndalen. Også den tyske okkupasjonsmakten under 2. verdenskrig anså strekningen som militærstrategisk viktig og skal ha hatt 25.000 mann utplassert i Skibotndalen. Helligsskogen turisthytte, som ble opprettet ved kongelig resolusjon i 1846, er også med å understreke vegens betydning.

6.2 Kulturhistoriske verdier

Landskapet i Skibotndalen har en rekke historiske og kulturelle spor og verdier knytt til samisk fangstkultur og reinnomadisme samt til samferdsel øst-vest. Ut fra dagens kunnskap om området, kan de samiske kulturhistoriske verdiene og sporene i landskapet knyttes til følgende momenter:

- materielle kulturytringer som kan knyttes til jakt-og fangstkultur og reinnomadisme
- samiske stedsnavn
- flere hellige steder; både materielle spor, historiske kilder og stedsnavnmaterialet
- landskapet, som stadig er i bruk som beiteområde, har vært i kontinuerlig samisk bruk minst siden tidlig middelalder.

Ut fra ovenstående beskrivelse av kulturhistoriske spor og verdier, må Skibotndalen betegnes som et samisk kulturlandskap. Innen dette store området utmerker Galgajávriområdet seg som særlig interessant pga sin konsentrasjon av kulturhistoriske spor som offersteder, gravlegging og fangstgroper. Imidlertid må også Helligskogen nevnes, både i kraft av sitt navn (både det samiske og finske stedsnavnet har betydning av "hellig", iflg pers.med fra Helge Guttormsen) og den hellige steinen som ble funnet for en tid tilbake (se også Teigmo udatert:57). Også planområdet med kjente jaktgammene og en naturformasjon som *kan* ha vært et hellig sted har kultuhistorisk verdi. Dette samiske kulturlandskapet ble i 1973 vurdert som et unikt og verneverdig kulturlandskap, med sin spesielle landskapskarakter og sin konsentrasjon av kulturlevninger som vitner om en lang og ubrutt brukstradisjon (Teigmo udatert, sammendrag:12). Kalstad peker dessuten på kulturlandskapets unike karakter, der

Galgujávreamrådet representerer det eldste fangst-og jaktsamfunnet, Didnojjokk den intensive reindriftsperioden og Galgujávre og Rihpojávre 1900-tallets typiske reinnomadisme (Kalstad udatert:42). Siden 1973 er det skjedd en del endringer i dette samiske kulturlandskapet. I forbindelse med vannkraftutbyggingen, skjedde store inngrep i form av oppdemming av flere vann, tunnelinnslag, fyllinger, veger og kraftlinjer. Dette er ikke minst tydelig ved Rihpojávri, der det er anlagt en kraftig demning med dertil hørende regulering av vannstanden slik at vannstanden i dag er ca 47 m høyere enn før utbyggingen. Det samiske kulturlandskapet er i dag derfor preget av en del moderne inngrep. Det medfører at landskapet ikke lenger er autentisk i samme grad som det var i 1973 og den kulturhistoriske verdien er derfor redusert.

6.1 Landskapet ved Rihpojávri, sett fra varden på Buvsassvárri

6.2.1 Sårbarhet

Sårbarhet er et moment som vil bli vurdert i sammenheng med kulturminnets og kulturmiljøets verdi og tiltakets konsekvens. Begrepet er et mål på kulturmiljøet sin evne til å holde på grunnleggende og verdifulle egenskaper mot ulike påvirkning, og er et uttrykk for forholdet mellom det som påvirker miljøet og kulturmiljøet selv (Riksantikvaren 2003:48).

Det aktuelle tiltaket er lagt til et området som kan karakteriseres som samisk kulturlandskap. Spørsmålet er hvor sårbart kulturlandskapet er for den visuelle influensen som vindmøller medfører. Naturlandskapet karakteriseres av et tydelige øst-vest orientert daldrag med varierende topografi langs dalsidene. Landskapsformasjonene er markert og ruvende med delvis bart berg, delvis lav vegetasjon. Området brukes i dag på to måter; transport langs vegene og bruk av landskapet til reinbeiting og friluftsliv. Den tradisjonsrike riksvegen vil trolig være rimelig robust mot tiltaket, da det for det meste vil skjules av landskapets formasjoner. Det samiske kulturlandskapet vil derimot være mer sårbart ved at autentisiteten og opplevelsesverdien blir ytterligere redusert dersom det installeres vindmøller. Sårbarheten forsterkes ytterligere av at det er lite som skjermer for vindmøllene når disse plasseres midt i det samiske kulturlandskapet. Reduksjonen av autentisitet og opplevelsesverdi må imidlertid avveies mot det faktum at det samiske kulturlandskapet allerede tapte en del av sitt autentiske preg da vannkraften ble utbygget.

6.2.2 Vindkraftparkens planområde

Automatisk fredete kulturminner

Planområdet har vært benyttet av reinnomader i mange hundre år. Det er derfor mulighet for at kulturminner i dette området er mer enn 100 år gamle og dermed automatisk fredet. I følge rapport fra samisk-etnografisk undersøkelse i 1973 skal det ha vært to jaktgammer ved Rihpojävri, hvorav den ene ikke ble funnet ved befaring (Teigmo udatert:29). Jaktgammen det ikke fantes rester av i 1973 er ikke vurdert som eget kulturminne i fagrapport kulturminner og kulturmiljø. Den andre, som ikke ble befart i 1973, er derimot verdivurdert som et mulig automatisk fredet kulturminne.

1. *Jaktgamme ved Busegurra*

Mulig automatisk fredet kulturminne knyttet til fangst og fiske

I rapport fra samisk-etnografisk undersøkelse i 1973 (Teigmo, 1973:29) er det nevnt en jaktgamme som skal ha stått ved Busegurra. Området ble ikke befart i 1973. Ved befaring i september 2004 ble ikke kulturminnet funnet. Det må gjennomføres en mer detaljert registrering/undersøkelse i området for å påvise eventuelle spor etter jaktgammen. Det er også usikkerhet knyttet til vernestatus for de eventuelle sporene. Kulturminnet er avmerket med rune-R på kommuneplanens arealdel.

Kvalitet: Identitetsverdi, historisk kildeverdi, typiskhet

Verdi: Middels (dersom en jaktgamme kan påvises)

2. *Mulige hellige steiner ved Busegurra*

Mulig automatisk fredet kulturminne knytt til tro og kristenliv

Ved befaring i september 2004 ble det lagt merke til en særpreget naturlig steinformasjon ved Busegurri, like sørvest for demningen i Busegurri. Steinformasjonen består av steinblokker "samlet" i en gruppe hvorav noen av steinene står på høykant og lener seg mot liggende stein. Steinformasjonen står på berg som delvis er kledt med lav vegetasjon. Mot nord og vest skrå terrenget mot vannet og Busegurra. I sør stiger terrenget mot en liten høyde. Ved denne høyden ligger løse stein spredt, men ikke av slike dimensjoner eller samlet slik som tilfellet er med steinformasjonen som er beskrevet over. Kompetente fagfolk (Sametinget, Miljø- og kulturvern avdelingen) må undersøke og avgjøre om dette kan være et hellig sted.

Kvalitet: Identitetsverdi, symbolverdi, historisk kildeverdi, alder, sjeldenhet, pedagogisk verdi

Verdi: Stor (dersom det kan sannsynliggjøres at steinformasjonen er et hellig sted)

6.1 Hellig sted(?) ved Busegurra

Nyere tids kulturminner

I følge rapport fra samisk-etnografisk registrering (Kalstad udatert) er det kjent et samisk kulturminne innen planområdet som mest sannsynlig er yngre enn 100 år.

3. Sommerboplass ved sørenden av Rihpojávri

Kulturminner knytt til reinnomadisme – bosetning

”Ved sørenden av Rieppijavri i Posisjon 857 758 og på neset på Rieppijavris sørvestende i posisjon: 942 768” ble det i 1973 registrert tydelige gammetomter (Kalstad udatert:33, registrering nr. 17). Den ene av disse ligger innenfor planområdet. Ca 200 m nordvest for den førstnevnte gammetomten ble det også registrert rester av et tak av tre, torv og never reist mot en stein, ca 2meter langt. Minnet ble tolket som et oppbevaringssted.. Da Juusosi’idane først utviklet mønster med sommerboplasser ved vannet omkring 1. verdenskrig, regnes disse boplassene som nyere tids kulturminner. Området ble ikke nærmere undersøkt ved befaringen i september 2004. Kulturminnene er avmerket med rune-R på kommuneplanens arealdel.

Kvaliteter: Identitesverdi, symbolverdi, representativitet

Verdi: Middels (dersom gammetomtene fortsatt kan påvises)

6.2.3 Vindkraftparkens influenssone

Innen vindkraftparkens influenssone er det følgende kulturminner og kulturmiljø som utpeker seg.

4. Markedsvegen gjennom Skibotndalen

Ferdselsminne, mellomriksveg

Skibotndalen er en naturlig ferdselsåre og har vært brukt i mange hundre år av reinnomader som fulgte trekk fra Finland og Sverige gjennom dalen og ut til kysten av Troms. Veggen fikk etter hvert stor betydning i forbindelse med Skibotnmarkedet. På 1800-tallet ble ferdselen langs den 40 km lange veggen mer formalisert, blant annet med bygging av vinterveg fra Skibotn til Finlands grense. Denne stod ferdig i 1890. Veggen var viktig pga sin strategiske beliggenhet både under 1. og 2. verdenskrig. Traséen har endret seg en del gjennom årene, den opprinnelige traséen er i dag delvis gjengrodd, men kan sees i terrenget. Den følger stort sett dalen, men går også opp i 600 meters høyde, stedvis bygget opp på tørrmur. Det er bevart en rekke murte stikkrenner. Veggen er med i nasjonal verneplan for vegger (Statens vegvesen 2002). Helligskogen turiststasjon er direkte knyttet til veggen.

Kvaliteter: Autentisitet knyttet til opplevelsesverdi og kunnskapsverdi, kontinuitet, historisk kildeverdi, pedagogisk verdi, næringsverdi.

Verdi: Stor

5. Helligskogen

Kulturmiljø knytt til samferdsel, automatisk fredet kulturminne

Helligskogen er et navn som knytter det til samisk bruk av området, og både samisk og finsk ordlyd viser til ”hellig”. Det er ikke tilfeldig at det her er en stein som har tradisjon for å være hellig. Om det hellige stedet hadde sammenheng med jakt (Helligskogen skal ha vært et godt jaktområde og vannet rikt på fisk), eller med reinens trekkruiter gjennom området, er usikkert. Helligskogen fjellstue ble opprettet ved kongelig resolusjon i 1846. Tidligere lå et gårdsbruk her. Dagens tun består av hovedbygning, anneks, sauna, og noen uthus. Hovedbygningens kjerne skal være opprinnelig (fra 1846), men framstår i dag med flere påbygninger. Dagens sauna er delvis laftet, sannsynligvis en gammel påbygd bu. Annekset ble bygget på 1930-

tallet. Inntil den nye vegtraséen ble bygget like etter 2. verdenskrig gikk markedsvegen gjennom tunet. Tunområdet er avsatt til spesialområde vern i reguleringsplan med bestemmelser for Helligskogen Fjellstue. Miljøets sammenheng og opplevelsesverdi blir noe ødelagt av vintercampplassene som ligger tett inntil tunet.

Kvaliteter: Identitetsverdi, representativitet, historisk kildeverdi, autentisitet knytt til kunnskapsverdi, alder, næringsverdi.

Verdi: Middels

6.3 Helligskogen fjellstue

6 a, b. Rester av sperregjerder ved nordenden av Rihpojåvri

Kulturminner knytt til reinnomadisme - næringsdrift

Fra posisjon 850 764 (iflg Kalstad 1973:35, registrering nr. 18 og 19) ved Rihpojåvri vannbredd og opp mot Rihpojohkas skråninger ble det registrert et sperregjerde av tre. Enda et sperregjerde som skulle ligge noen hundre meter sør for dette ble ikke lokalisert ved registreringen i 1973. Videre ble det registrert rester av et sperregjerde av tre fra bredden av Rihpojåvris nordende, fra posisjon 838 798 og videre på østsiden av Rihpojohka til posisjon 834 807. Kulturminnene ble ikke funnet da området ble overflatisk befart i september 2004. Det må gjennomføres en mer detaljert registrering/undersøkelse i området for å klargjøre kulturminnenes status. Det eventuelle kulturminnets vernestatus er usikker, men har trolig å gjøre med Juusosi'idaens bruk av området og vil da trolig ikke falle inn under definisjonen automatisk fredet kulturminne. Kulturminnet er avmerket med rune-R på kommuneplanens arealdel.

Kvaliteteter: Autentisitet knyttet til opplevelsesverdi, identitetsverdi, historisk kildeverdi.

Verdi: Middels (dersom rester av sperregjerdene kan påvises).

3. Sommerboplass

Se beskrivelse under 6.2.1.

6.2.3 Nettilknytningen

Det er ikke kjent noen sikre automatisk fredete kulturminner som kommer i direkte konflikt med den nye 132 kV kraftlinjen som skal erstatte den eksisterende 22 kV-linjen.

Innen tiltakets visuelle influenssone kjennes følgende kulturminne:

6a,b Rester av et sperregjerde

Se beskrivelse under 6.2.2

7 KONSEKVENSER

7.1 Om 0-alternativet

0-alternativet medfører at kulturminner og kulturmiljø består slik det er i dag. Kulturminnene vil bli liggende uberørt og med det stigende sannsynlighet for forfall. Kulturmiljøet på Helligskogen vil også fortsette som det gjør i dag ved et 0-alternativ, med bruk av område knyttet til overnatting og friluftsliv. Husene vil vedlikeholdes etter behov og kapital, hvilket betyr at jo flere gjester, jo mer slitasje men også mer økonomisk overskudd som kan benyttes til vedlikehold av den verneverdige boligmassen. Kulturlandskapet og tradisjonene som er knyttet til det, vil også fortsette som i dag med et 0-alternativ. For det samiske kulturlandskapet betyr det at dagens reineiere vil bruke området som i dag med vinterbeiting og noe sommer/høstbeiting. Den tradisjonelle bruken av området vil gå sin gang videre slik den har pågått med endringer i tilpasningen, men dog ubrutt i ca 1000 år.

7.2 Potensiale for funn av ikke kjente automatisk fredete kulturminner

Utfra det en vet om bruken av området er det stor sannsynlighet for at det finnes ikke-kjente automatisk fredete kulturminner innen planområdet. Det vil særlig være kulturminner knyttet til samisk bruk. Tidligere er det kjent tre teltsteder som ble lagt under vann ved oppdemmingen av Rieppijavre, to sommerboplasser ved sørenden av vannet og sperregjerder på nordsiden av vannet. Disse funnene indikerer at det er stort potensial for å finne ytterligere funn av disse kategoriene. Imidlertid vil eventuelle funn trolig ikke ligge oppå selve fjellryggen, men heller nede i daldragene som er skogkledd eller er åpent med tørr grunn. Samtaler med lokale informanter og rapporten fra undersøkelsene foretatt i forbindelse med vannkraftutbyggingen på 1970-tallet, indikerer at potensialet for funn av fangstanlegg i dette området ikke er så stort, ettersom det ikke er kjente trekk som går over her, eller tradisjon for at det skal være slike anlegg i området. Derimot kjenner vi store sammenhengende fangstanlegg i området lengre sørøst, fra Didnojavri og langt inn i Finland. Det er kjent flere hellige steder i Skibotndalen, både ved Galgojavri og ved Helligskogen. Det er stor sannsynlighet for at det kan finnes flere slike inne i planområdet, ikke minst pga Juusisi'idaen sin direkte tilknytning til området. Under befaring ble det observert en gruppe store stein flyttet av ismasser som står på bart fjell ovenfor Rieppijavre (beskrevet og avmerket på kart som kulturmiljø nr. 2). Dette er omtalt som et mulig hellig sted.

7.3 Vindkraftparken

7.3.1 Direkte konsekvenser (innen planområdet)

Ingen kjente automatisk fredete (fornminner eller samiske kulturminner eldre enn 100 år) eller nyere tids kulturminner innen planområdet blir direkte berørt verken med 3 MW alternativet eller 5 MW alternativet. Det er imidlertid potensial for funn av ikke-kjente automatisk fredete

kulturminner, både fornminner og automatisk fredete kulturminner. Tiltak må avklares etter § 9-undersøkelser.

7.3.2 Indirekte konsekvenser (visuell influenssone)

Tabell 7.1 på neste side viser kulturmiljø blir indirekte berørt av tiltaket.

Tabell 7.1 Indirekte berørt kulturmiljø, Rieppi vindkraftpark

Kulturmiljø	3 MW vindmøller	5 MW vindmøller
Markedsvegen gjennom Skibotn (4) Verdi: Stor	Omfang: Kulturmiljøet ligger delvis i tiltakets visuelle dominanssone, deretter med stadig større avstand fra tiltaket. På noen utsynspunkter vil tiltaket være synlig fra veien. Fra disse punktene vil opplevelsesverdien reduseres. Særlig gjelder dette helhetsopplevelsen der vegtraséen sees i sammenheng med Helligskogen turisthytte. Det er imidlertid et spørsmål om hvor mange som benytter den eldste og kulturhistorisk mest interessante vegtraséen som i dag dels er ødelagt, dels er overgrodd. Forøvrig vil vindmøllene være et opplevelsesinntrykk som begrenser seg til et kort stykke langs den 40 km lange Markedsvegen. Tiltaket vurderes å ha middels/lite negativt omfang. Konsekvens: Middels negativ (--).	Forskjellene mellom 3 MW alternativet og 5 MW alternativet vurderes som minimal. Omfang og konsekvens for 5 MW alternativet vurderes derfor som likt 3 MW.
Helligskogen (5) Verdi: Stor	Omfang: Kulturmiljøet ligger i tiltakets visuelle territorium. Fra tunet på den tidligere turiststasjonen vil det være direkte innsyn mot fjellplatået der vindmøllene skal plasseres. Dette vil redusere opplevelsesverdien i et landskap uten større moderne innslag. Opplevelsen av sammenhengen mellom Helligskogen turisthytte og Markedsvegen er spesielt tydelig dersom en ser mot veien fra Helligskogen eller ser mot Helligskogen fra veien. Det vil ikke være naturlig å kikke direkte mot vindkraftparken fra noen av disse ståstedene og sammenhengen mellom disse to blir i liten grad berørt. Tiltaket vurderes å ha middels/lite negativt omfang. Konsekvens: Middels negativ (--)	Forskjellene mellom 3 MW alternativet og 5 MW alternativet vurderes som minimal. Omfang og konsekvens for 5 MW alternativet vurderes derfor som likt 3 MW.
Sommerboplass (3) Verdi: Middels	Den ene av gammetuftene som ble påvist i 1973, ligger i tiltakets visuelle territorium. Den andre ligger i tiltakets visuelle dominanssone. Tiltaket vil med det visuelt berøre området med spor etter Juusosi'idaens sommerboplass. Dersom det ikke lenger finnes spor etter boplassen vil det redusere omfanget. Tiltaket vurderes å ha stort negativt omfang. Konsekvens: Gitt at kulturminnene har omtrentlig status som i 1973 vurderes konsekvensen som Middels negativ (--)	Forskjellene mellom 3 MW alternativet og 5 MW alternativet vurderes som minimal. Omfang og konsekvens for 5 MW alternativet vurderes derfor som likt 3 MW.
Mulig hellig sted (2) Verdi: Stor	Steinformasjonen ved Busegurri som kan være et hellig sted, vil bli liggende i tiltakets visuelle territorium med vindmøller i synranden mot nord, øst og vest. Miljøets autenticitet knyttet til opplevelsesverdi vil bli sterkt redusert, til tross for inngrepene som vannkraftutbyggingen har medført. Sammenhengen mellom miljø og landskap vil bli sterkt forstyrret av vindmøllene, som er svært visuelle og monumentale inngrep. Tiltaket vurderes å ha stort negativt omfang. Konsekvens: Gitt at steinformasjonen virkelig er et hellig sted vurderes konsekvensen som Stor negativ (---)	Forskjellene mellom 3 MW alternativet og 5 MW alternativet vurderes som minimal. Omfang og konsekvens for 5 MW alternativet vurderes derfor som likt 3 MW.
Sperregjerder (6 a,b) Verdi: Middels	Sperregjerdene som i 1973 ble registrert ved nordenden av Rihpojávri ligger i tiltakets visuelle dominanssone og visuelle influenssone. Dette området er sterkt berørt av inngrep knyttet til vannkraftutbyggingen, som demningen ved Rihpojávri, tunnellingnslag og kraftlinjer. Dersom det ikke lenger finnes spor etter kulturminnene vil det redusere omfanget. Tiltaket vurderes å ha middels/lite negativt omfang. Konsekvens: Gitt at kulturminnene har omtrentlig status som i 1973 vurderes konsekvensen som Middels/lite negativ (--/-)	Forskjellene mellom 3 MW alternativet og 5 MW alternativet vurderes som minimal. Omfang og konsekvens for 5 MW alternativet vurderes derfor som likt 3 MW.

7.4 Nettilknytningen

7.4.1 Direkte konsekvenser

Det er mulig at deler av sperregjerdene nordvest for Rihpojavri (kulturminne nr. 6) kan bli direkte berørt av den nye kraftledningen, men dette kan eventuelt unngås ved å justere mastefestene. Det må tas forbehold om kulturminnenes status, dersom det ikke lenger finnes spor etter sperregjerdene, vil det redusere omfanget. Omfanget må også ses i sammenheng med de moderne inngrepene som vannkraftutbyggingen har medført.

Tiltaket vurderes å ha stort negativt omfang, dersom kulturminnet blir direkte berørt.

Gitt at kulturminnene har omtrentlig status som i 1973 vurderes konsekvensen som **Stor negativ (---)**. En eventuell direkte konflikt vil imidlertid medføre at mastefestet justeres. Med det blir konfliktgraden vesentlig redusert.

7.4.2 Indirekte konsekvenser (visuell influenssone)

Sperregjerdene nord for Rihpojavri (6 a, b) vil bli indirekte berørt av nettilknytningen. Det må igjen tas forbehold om kulturminnenes status (tilstand), dersom det ikke lenger finnes spor etter sperregjerdene vil det redusere omfanget betydelig. Omfanget må også ses i sammenheng med de moderne inngrepene som vannkraftutbyggingen har medført.

Tiltaket vurderes å ha **liten negativt omfang**, dersom kulturminnene blir berørt.

Gitt at kulturminnene har omtrentlig status (tilstand) som i 1973, vurderes konsekvensen som **Liten negativ (-)**.

7.5 Oppsummering

Tiltaket får ikke direkte konsekvenser for kulturminner og kulturmiljø innen vindkraftparkens planområde. Først og fremst er konsekvensene av vindkraftparken av indirekte (visuell) karakter. De to kulturmiljøene som ligger innen planområdet har uavklart status (tilstand). Ett er registrert i rapporten som ble utarbeidet i forbindelse med vannkraftutbyggingen på 1970-tallet, men det knytter seg usikkerhet til nåværende tilstand. Det andre er et mulig hellig sted som ble observert ved befaring (september 2004) i forbindelse med arbeidet med denne utredningen. For disse to vil de visuelle konsekvensene dermed være avhengig av dagens status. Dette må avgjøres av fagpersonell fra Sametinget, Miljø- og kulturvern avdelingen. Gitt at disse kan defineres som kulturminner-/miljø, vil konsekvensen være stor negativ for et av kulturmiljøene, middels negativ for det andre. Dersom videre undersøkelser medfører redusert vernestatus for de to, vil konsekvensen bli redusert til ubetydelig/ingen. For de tre kulturmiljøene som ligger i tiltakets visuelle dominanssone og visuelle influenssone, vurderes konsekvensene som middels negativ og middels/liten negativ. Dersom videre undersøkelser medfører redusert vernestatus for de to, vil konsekvensen bli redusert til ubetydelig/ingen.

Den største negative konsekvensen av tiltaket, knytter seg til det samiske kulturlandskapet som strekker seg gjennom hele Skibotndalen. Utbygging av en vindkraftpark vil kunne medføre at det kulturelle innholdet knyttet til samisk tradisjon i beste fall reduseres, i verste fall forsvinner. Dette må imidlertid veies opp mot forandringene av landskapet som har skjedd som følge av vannkraftutbyggingen i området

Sett i forhold til kjente kulturminner, kulturmiljø og det samiske kulturlandskapet som helhet, er det ikke mulig å påvise store forskjeller mellom 3 MW alternativet og 5 MW alternativet uten å ha sett fotovisualiseringer. Fotovisualiseringer i andre vindmølleprosjekter viser imidlertid at lavere og flere møller ofte virker mer dominerende i terrenget enn høyere, men færre møller.

Totalt er konsekvensgraden for vindkraftparken vurdert som middels/stor negativ (--/---). Dersom kulturminnene/-miljøene ikke lenger er mulig å påvise, vil konsekvensgraden reduseres.

Det er mulig at nettilknytningen medfører at et kulturminne blir direkte berørt (fysisk) på et punkt. Dette kan avbøtes ved å justere traséen/mastefestet. Kulturminnet vil også bli indirekte berørt (visuelt). Likeledes vil et tilsvarende kulturminne lengre øst bli visuelt påvirket. Også med disse kulturminnene må det tas et forbehold for status (tilstand). Den visuelle konsekvensen for dette vurderes som liten negativ. Likeledes vurderes kulturlandskapet å bli lite visuelt berørt, ettersom det allerede eksisterer et omfattende kraftlinjenett i området.

Totalt er konsekvensgraden for nettilknytningen vurdert som middels/liten negativ (--/-). Dersom kulturminnene ikke lenger er mulig å påvise, vil konsekvensgraden reduseres.

8 AVBØTENDE TILTAK OG OPPFØLGENDE UNDERSØKELSER

Direkte konsekvenser er mulig å unngå med å justere mastefester/andre installasjoner. Dette vil eventuelt være aktuelt med kulturminne nr. 6 som kan komme i direkte konflikt med kraftlinjen.

Oppfølgende undersøkelser må i dette tilfellet anses som et avbøtende tiltak ettersom kulturminnene i planområdet og umiddelbart utenfor, må undersøkes for å avklare vernestatus (tilstand). Noen av disse ble påvist ved undersøkelse i 1973, mens andre kun er nevnt i rapporten fra undersøkelsen. Det knytter seg derfor stor usikkerhet til hvilken tilstand disse har i dag. Det vil også være nødvendig med nyregistrering i planområdet og langs kraftlinjen. En minimumsregistrering vil omfatte arealet som beslaglegges for hver enkelt vindmølle, samt mastefestene langs kraftlinjen. Trolig vil Sametinget v/ Miljø- og kulturvernavdelingen også ønske større undersøkelser (registrering og intervjuing) for å kartlegge ytterligere verdier knyttet til kulturlandskapet.

9 REFERANSER

Askeladden database, 20. oktober 2004, www.asketadden.ra.no, Riksantikvarens database over fredete kulturminner.

Elgersma, A. og Asheim, V. 1998: *Landskapsregioner i Norge – landskapsbeskrivelser*. NIJOS rapport 2/1998.

Fornminneregisteret (nasjonal database med oversikt over faste fornminner og enkeltgjenstander) oktober 2004: www.arkeoland.uib.no/fastmFS.htm

Hage, I., 1997: *Rester etter kvenene sin byggeskikk i Troms* i Fortidsvern 3, 1997, Årgang 23.

Holtedahl, O. 1960: *Geology of Norway*. NGU nr 208.

Kalstad, J.A., udatert: *Rapport fra samisk-etnografisk avdeling ang. den tradisjonelle reindrift i Skibotn- og Govdajavreområdet*.

Larsen, E., 1976: "Lyngen bygdebok I, Lyngen prestegjelds historie"

Larsen, E., 1980: "Lyngen bygdebok II, Gårdshistorie"

Miljøstatus (miljødirektoratets nettside), 20.oktober 2004:
www.miljostatus.no/datasok/Fredninger/fredn_sok.asp?topmenuindex=8&pagename=Fredete+bygg

Riksantikvaren, 2001: *Alle tiders kulturminner*.

Riksantikvaren, 2003: *Rettleiar. Kulturminne og kulturmiljø i konsekvensutgreiingar*. Riksantikvarens rapportar nr. 31.

Statens vegvesen, 1995: *Håndbok 140, Konsekvensanalyser, del IIa. Metodikk for vurdering av ikke-prissatte konsekvenser. Veiledning*. Inkludert utkast til pågående revisjon av kapittel 5 Kulturminner og kulturmiljøer, versjon av 16. mai 2002.

Statens vegvesen, 2002: "Vegvalg, nasjonal verneplan, Veger-Bruer-Vegrelaterte kulturminner"

Storfjord kommune: udatert: *kommuneplanens arealdel*.

Storfjord kommune: 2001: Reguleringsplan for Helligskogen Fjellstue, datert 01.01.01.

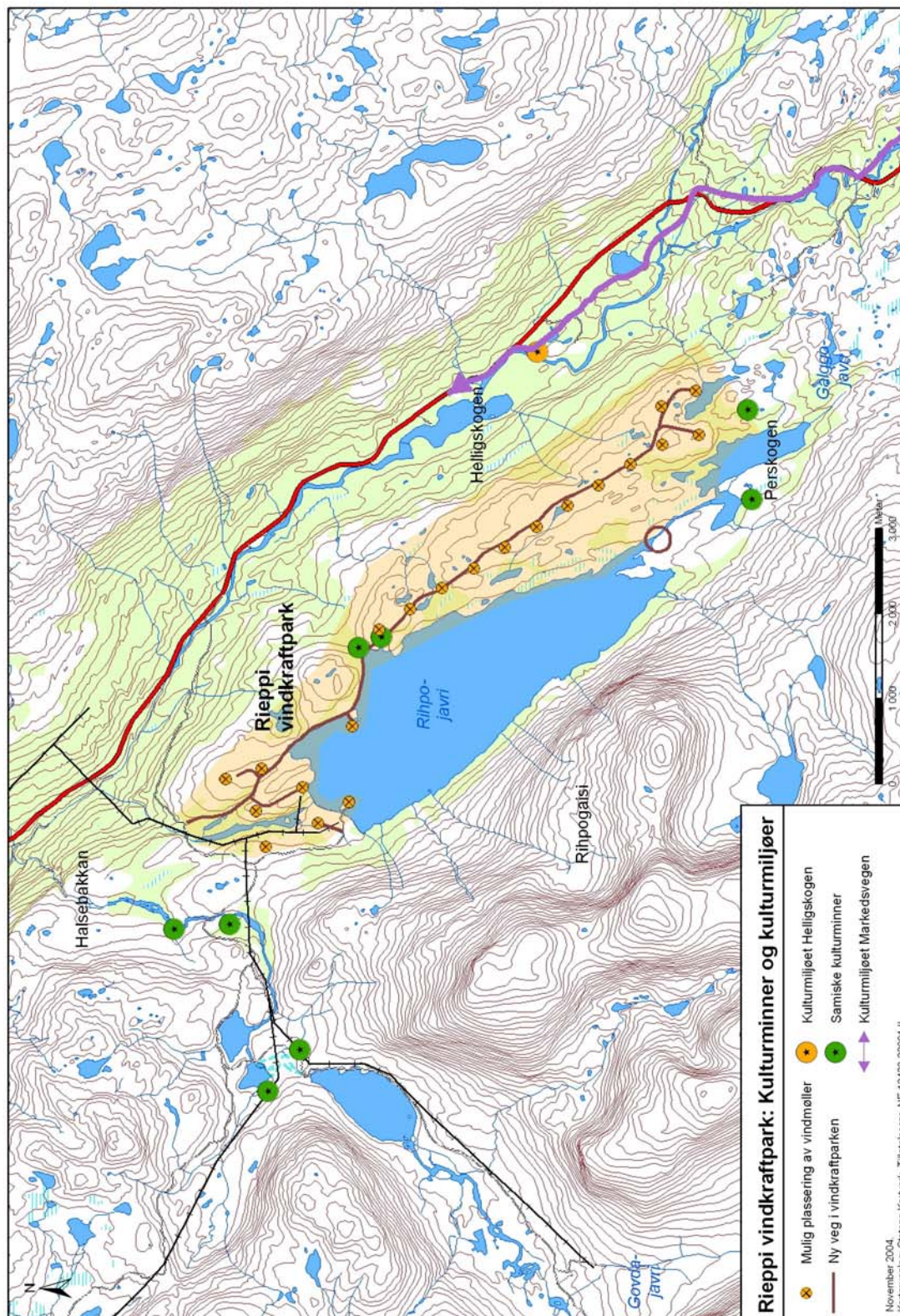
Teigmo, M., udatert: *Kulturminner og kulturmiljø – notater fra Samisk-etnografiske undersøkelser i forbindelse med de planlagte reguleringer i Skibotnvassdraget. Rapport fra arbeid sommeren 1973*

Troms Kraft Produksjon, 2004: *Melding om planlegging av Rieppi vindkraftpark Skibotn og tilhørende nettilknytning i Storfjord kommune*.

Topografisk arkiv, Tromsø museum

Aktuelle SEFRAK-registreringer, Troms fylkeskommune

Vedlegg.

Troms Kraft Produksjon AS

Nettilknytning Rieppi vindpark Konsekvenser for kulturminner og kulturmiljø

RAPPORT

Rapport nr.: 95040241 - 1	Oppdrag nr.: 95040241	Dato: 25.10.2010
Kunde: Troms Kraft Produksjon AS		
Nettilknytning Rieppi vindpark, Storfjord kommune, Troms Konsekvenser for kulturminner og kulturmiljø		
Sammendrag: - Se sammendrag i kapittel 1		
Rev.	Dato	Revisjonen gjelder
Utarbeidet av: Mona Mortensen		Sign.:
Kontrollert av: Silje Aksnes		Sign.:
Oppdragsansvarlig / avd.: Silje Aksnes/ Areal og landskap		Oppdragsleder / avd.: Mona Mortensen/ BAP

FORORD

På oppdrag fra Troms Kraft Produksjon AS har SWECO Norge utredet konsekvensene for kulturminner og kulturmiljø av nettilknytningen til Rieppi vindpark, Storfjord kommune i Troms. Rapporten er utarbeidet som et tillegg til konsekvensutredningen av planene om Rieppi vindpark som ble utredet av Sweco Grøner i 2004.

Fagansvarlig for temaet er cand.philol. arkeologi/senior miljørådgiver Mona Mortensen. Kontaktperson hos oppdragsgiver har vært Steinar S. Helland, A/S Salten Kartdata. Vi takker for samarbeidet!

Storetveit, 25.10.2010

Mona Mortensen

Innhold

1	Sammendrag	3
1.1	Bakgrunn	3
1.2	Verdi- og konsekvensvurderinger	3
1.3	Oppsummering	5
1.4	Avbøtende tiltak og oppfølgende undersøkelser	5
2	Innledning.....	6
2.1	Bakgrunn og formål.....	6
2.2	Vedtatt konsekvensutredningsprogram	6
2.3	Avgrensing mot andre fagutredninger	7
3	Metode og datagrunnlag	8
3.1	Avgrensing av undersøkelsesområde og influensområde	8
3.2	Datagrunnlag	8
3.3	Metode	8
4	Tekniske planer	9
5	Verdi- og konsekvensvurderinger	10
5.1	Bakgrunn for tilleggsnotatet.....	10
5.2	Potensial for funn av ikke-kjente automatisk fredete kulturminner	10
5.3	Kulturmiljø 1 – Rihpojávri	12
5.3.1	Verdivurdering	12
5.3.2	Konsekvensvurdering	13
5.4	Kulturmiljø 2 – Markedsvegen.....	13
5.4.1	Verdivurdering	13
5.4.2	Konsekvensvurdering	15
5.5	Kulturmiljø 3 – Halsebakkan.....	15
5.5.1	Verdivurdering	15
5.5.2	Konsekvensvurdering	17
5.6	Oppsummering	18
6	Avbøtende tiltak og oppfølgende undersøkelser	19
6.1	Forslag til avbøtende tiltak	19
6.2	Oppfølgende undersøkelser	19
7	Referanser	20
7.1	Skriftlige kilder.....	20
7.2	Kilder på internett.....	20

Vedleggsliste

Vedlegg 1 Konsekvensmatrise

24.10.2010

1
MMO

1 Sammendrag

1.1 Bakgrunn

Tilleggsrapporten er utarbeidet på oppdrag fra Troms Kraft Produksjon AS i forbindelse med planlegging av Rieppi vindpark i Storfjord kommune i Troms. Tilleggsrapporten dekker tema kulturminner og kulturmiljø i forbindelse med nettilknytningen til vindparken. Rapporten inneholder en beskrivelse av dagens situasjon og vurdering av mulige konsekvenser av den planlagte 132 kV-linjen fra trafostasjon i vindparken fram til påkobling, samt forslag til avbøtende tiltak og oppfølgende undersøkelser. For selve vindparken vises det til tidligere konsekvensutredning utarbeidet av Sweco Grøner i 2004 (Mortensen 2004). For metodikk, områdebeskrivelse og generell kulturhistorie vises det også til denne rapporten.

Datagrunnlaget for tilleggsrapporten har vært:

- Fagrapport kulturminner og kulturmiljø for Rieppi vindpark (Mortensen 2004)
- Oppdatering av eksisterende datagrunnlag
- Kontakt med Storfjord kommune
- Befaring 25.-26.august 2010
- Tekniske plankart utarbeidet av A/S Salten Kartdata

1.2 Verdi- og konsekvensvurderinger

Undersøkelsesområdet, eller influensområdet, vil alltid være større enn selve planområdet. I denne rapporten omfatter undersøkelsesområdet selve linjetraséen og 100 meter til begge sider fra midtlinjen av traséen. Dette utgjør nærvirkningssonen. I tilfeller der linjeføringer går tett ved større kulturmiljø eller –landskap, eller der terrengforholdene gir særlige siktlinjer i forhold til kulturhistoriske verdier, kan disse grensene utvides (fjernvirkningssonen).

Følgende kulturhistoriske lokaliteter er omtalt og konsekvensvurdert i tilleggsrapporten:

Kulturmiljø 1 - Rihpojávri

Kulturmiljø knyttet til reinnomadisme
(omtalt som 6a og b i Mortensen 2004)

- Middels verdi

Kulturmiljøet ligger utenfor traséens nærvirkningssone og tiltaket er vurdert ikke å virke inn på kulturmiljøet.

- Konsekvens: Tiltaket er vurdert å medføre ubetydelig konsekvens for kulturmiljøet ved Rihpojávri.

Kulturmiljø 2 – Markedsvegen

Samferdselsminne
(omtalt som 4 i Mortensen 2004)

- Stor verdi

Traséen vil delvis gå parallelt med og videre krysse Markedsvegen like øst for Halsebakkan og dermed være innenfor nærføringssonen. Så fremt tiltakshaver unngår å endre, tildekke eller på annen måte ødelegge vegen vil en parallellføring og kryssing av vegen i liten grad virke inn på kulturmiljøet.

- Konsekvens: Tiltaket er vurdert å medføre liten negativ -ingen konsekvens for kulturmiljøet Markedsvegen.

Kulturmiljø 3 – Halsebakkan

Kulturmiljø knyttet til reinnomadisme

- Middels verdi

Traséen vil gå gjennom kulturmiljøet, men vil ikke direkte berøre noen av lokalitetene, verken de tre som er automatisk fredet eller kulturminnet med uavklart status. På strekningen der eksisterende 22 kV linje skal legges i jordkabel, vil en kunne unngå direkte berøring av lokalitetene, men linjen vil likevel ligge i nærføringssonen til minst en lokalitet, uansett om jordkabelen legges på nord eller østsiden av eksisterende trasé. En jordkabel vil imidlertid ikke medføre visuelle konsekvenser etter anleggsfasen. De registrerte kulturhistoriske lokalitetene indikerer imidlertid en mulighet for funn av ikke-kjente automatisk fredete kulturminner i jordkabeltraséen. Sametinget vil sannsynligvis kreve ytterligere arkeologiske undersøkelser for å oppfylle kravet til § 9-plikten i kulturminneloven. Samlet sett vurderes tiltaket å berøre kulturmiljøet ved at et nytt teknisk inngrep legges gjennom miljøet. Hyttebygging, eksisterende kraftlinje og veger i området er imidlertid med å redusere opplevelsesverdien av området.

- Konsekvens: Tiltaket er vurdert å medføre liten negativ konsekvens for kulturmiljøet Halsebakkan.

Potensial for funn av ikke-kjente automatisk fredete kulturminner

Undersøkelsesområdet har rike tradisjoner knyttet til samferdsel og samisk bruk, men har i liten grad vært systematisk og faglig undersøkt. I arealplan for Storfjord kommune vurderes potensialet for funn av ikke-kjente automatisk fredete kulturminner i Skibotndalen slik: *"Potensial for konflikt med ikke kjente kulturminner ansees samlet sett som stort"* (Barlindhaug 2007:26). I forkant av befaringen ble derfor muligheten for funn av ikke-kjente automatisk fredete kulturminner ansett å være over middels.

Under befaring i traséområdet i august 2010 ble det ikke registrert nye kulturminner. Noen mindre områder utmerker seg imidlertid som områder som bør undersøkes nærmere av arkeolog i detaljprosjekteringen. Disse områdene er beskrevet i tabellen nedenfor. Med middels potensial vurderes det som at det er en middels sannsynlighet for at ikke-kjente automatisk fredete kulturminner kan avdekkes ved ytterligere arkeologiske undersøkelser. Vi vil understreke at det ikke kan utelukkes at det avdekkes funn også andre steder som ikke er nevnt i tabellen under.

Område	Mulige funnkategorier	Grad av potensial
Innen kulturmiljø 1 Rihpojavri	Samiske kulturminner, krigsminner	Middels-liten
Innen kulturmiljø 3 Halsebakkan	Samiske kulturminner, hellere med bosetningsspor	Middels
Strekningen mellom Gustavsslåtta og Skibotn trafostasjon	Samiske kulturminner, krigsminner	Middels-liten

1.3 Oppsummering

Gjennom befaring og oppdatering av tilgjengelig grunnlagsmateriale er effekten av den planlagte 132 kV-linje-traséen fra planlagte Rieppi trafo fram til Skibotn trafostasjon vurdert for kulturminner og kulturmiljø.

Følgende kulturmiljø er vurdert:

Tabell 1-1. Konsekvensbeskrivelse

Område/lokalitet/osv	Verdi	Tiltakets omfang	Konsekvens
Kulturmiljø 1 - Rihpojavri	Middels	Intet omfang	Ubetydelig konsekvens
Kulturmiljø 2 - Markedsvegen	Stor	Lite negativt-intet omfang	Liten negativ-ubetydelig konsekvens
Kulturmiljø 3 - Halsebakkan	Middels	Lite negativt	Liten negativ konsekvens

Foruten konsekvensene som er vist i tabellen er det potensial for funn av ikke-kjente automatisk fredete kulturminner i kulturmiljø 2 og 3 samt mellom Gustavsslåtta og Skibotn trafo.

1.4 Avbøtende tiltak og oppfølgende undersøkelser

I anleggsfasen gjelder det at det tas hensyn til de registrerte lokalitetene, slik at de ikke blir tildekket, utgravd, overkjørt eller på annen måte ødelagt. Mest aktuelt er dette for partiet av Markedsvegen der traséen går parallelt med og krysser vegen samt for kulturmiljøet Halsebakkan, der det er registrert tre automatisk fredete kulturminner.

For anleggsfasen gjelder også at stolpene ikke blir plassert i noen av de registrerte automatisk fredete kulturminnene i undersøkelsesområdet. Vi minner om at den automatisk fredningen også inkluderer en sikringssone på minimum 5 m rundt det enkelte kulturminne.

I Halsebakkan, i ny trasé fra anleggsvegen opp til Rihpojavri, fram til Rieppi trafostasjon og nedenfor Gustavsslåtta, er det et visst potensial for funn av ikke-kjente automatisk fredete kulturminner. Det er opp til Sametinget og/eller Troms fylkeskommune å avgjøre hvor omfattende undersøkelser som må til for at § 9-plikten er oppfylt i hht kulturminneloven.

2 Innledning

2.1 Bakgrunn og formål

Denne tilleggsrapporten er utarbeidet på oppdrag fra Troms Kraft Produksjon AS i forbindelse med planlegging av Rieppi vindpark i Storfjord kommune i Troms. Tilleggsrapporten dekker tema kulturminner og kulturmiljø i forbindelse med nettilknytningen til vindparken. Rapporten inneholder en beskrivelse av dagens situasjon og vurdering av mulige konsekvenser av den planlagte 132 kV-linjen fra trafostasjon i vindparken fram til påkobling, samt forslag til avbøtende tiltak og oppfølgende undersøkelser. For selve vindparken vises det til tidligere konsekvensutredning utarbeidet av Sweco Grøner i 2004 (Mortensen 2004). For metodikk, områdebeskrivelse og generell kulturhistorie vises det også til denne rapporten.

2.2 Vedtatt konsekvensutredningsprogram

NVE fastsatte den 11.11.2004 følgende KU-program for kulturminner og kulturmiljø i og omkring Rieppi vindpark:

- Kjente automatisk fredede kulturminner, vedtaksfredete kulturminner og nyere tids kulturminner og kulturmiljøer innenfor planområdet skal beskrives og vises på kart. Potensialet for funn av ukjente automatisk fredede kulturminner skal angis. Viktigheten av kulturminnene skal vurderes.
- Direkte og indirekte konsekvenser av tiltaket for kulturminner og kulturmiljø skal beskrives og vurderes.
- Det skal gis en kort kulturhistorisk beskrivelse av området.
- Det skal kort redegjøres for hvordan eventuelle konflikter med forekomster av kulturminner kan unngås ved plantilpasninger.

Fremgangsmåte:

Eksisterende dokumentasjon skal gjennomgås, og suppleres med befaringer med visuell undersøkelse og kontakt med regionale myndigheter (Fylkeskommunen og Sametinget) og lokalkjente.

Tilleggsrapporten tar for seg nettilknytningen fra planlagt trafostasjon i Rieppi vindpark fram til påkoblingsanlegg i Skibotndalen. Denne tilleggsrapporten er, sammen med konsekvensutredningen fra 2004, utarbeidet med sikte på å oppfylle kravene i utredningsprogrammet fra NVE.

2.3 Avgrensing mot andre fagutredninger

Tilleggsrapporten tar for seg kulturminner og kulturmiljø, inkludert samiske kulturminner. Det samiske kulturlandskapet er vurdert i et historisk perspektiv. Eksisterende reinbeitebruk og annen eksisterende utmarksvirksomhet er ikke behandlet i denne rapporten.

3 Metode og datagrunnlag

3.1 Avgrensing av undersøkelsesområde og influensområde

Undersøkelsesområdet, eller influensområdet, vil alltid være større enn selve planområdet. I denne rapporten omfatter undersøkelsesområdet selve linjetraséen og 100 meter til begge sider fra midtlinjen av traséen. Dette utgjør nærvirkningssonen. I tilfeller der linjeføringer går tett ved større kulturmiljø eller –landskap, eller der terrengforholdene gir særlige siktlinjer i forhold til kulturhistoriske verdier, kan disse grensene utvides (fjernvirkningssonen).

3.2 Datagrunnlag

Datagrunnlaget for tilleggsrapporten har vært:

- Fagrapport kulturminner og kulturmiljø for Rieppi vindpark (Mortensen 2004)
- Oppdatering av eksisterende datagrunnlag
- Kontakt med Storfjord kommune
- Befaring 25.-26.august 2010
- Tekniske plankart utarbeidet av A/S Salten Kartdata.

3.3 Metode

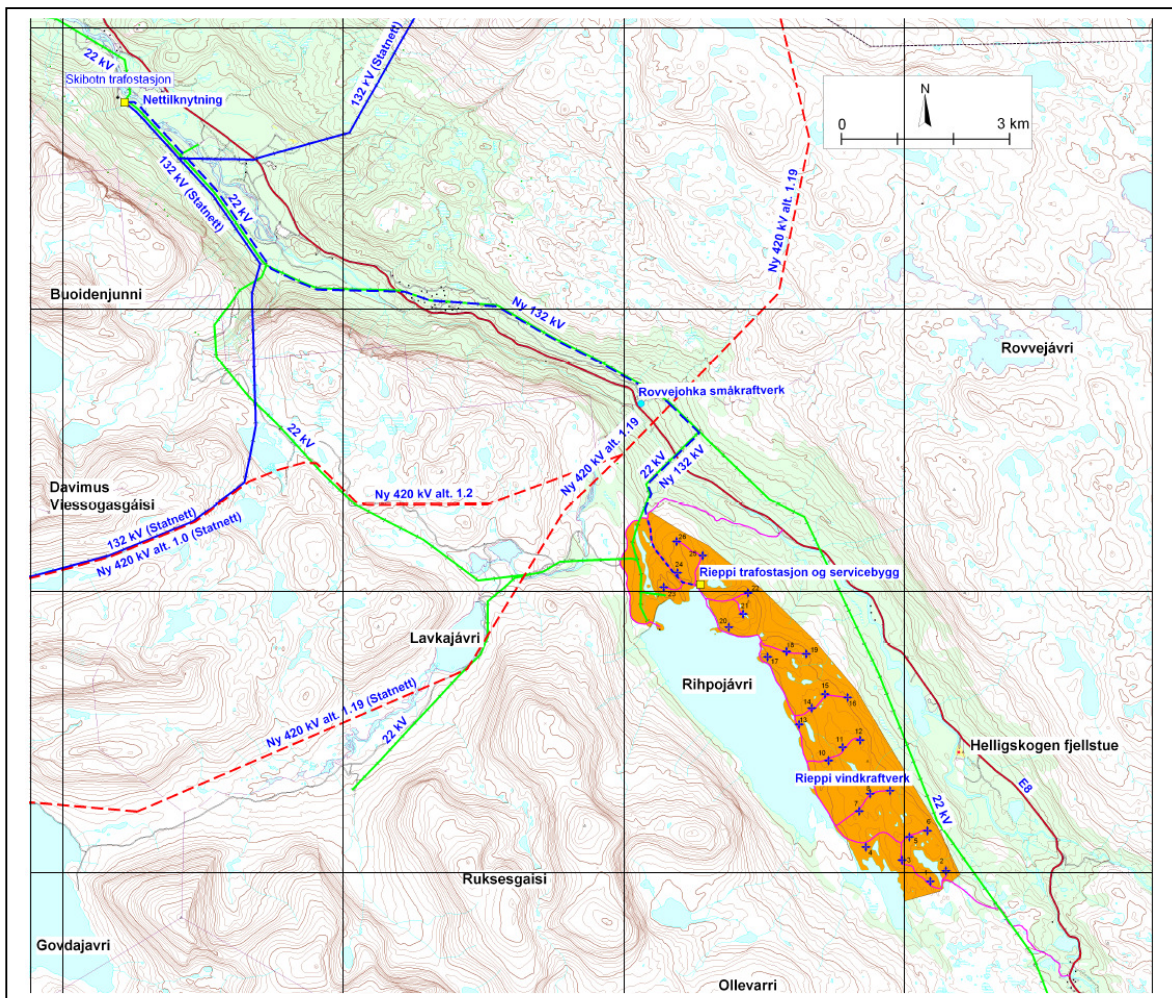
Metodikk fra Statens vegvesens håndbok-140 er lagt til grunn for konsekvensutredningen (Statens vegvesen 2006). Håndboka beskriver en trinnvis metode som innebærer oppdeling i:

- statusbeskrivelse
- verdisetting
- vurdering av tiltakets omfang
- vurdering av konsekvensgrad

For nærmere omtale vises det til konsekvensutredning av Rieppi vindpark (Mortensen 2004)

4 Tekniske planer

I forbindelse med planene om Rieppi vindpark er det utarbeidet planer om nettilknytning (ny 132 kV linje) fra Rieppi trafostasjon inne i vindparkens planområde fram til påkoblingsanlegg i Skibotn transformatorstasjon lengre nede (nordvest) i Skibotndalen. Ny 132 kV linje bygges fra Rieppi trafo til den møter eksisterende 22 kV. Deretter parallellføres den med eksisterende 22 kV-linje fram til Halsebakkan hyttefelt. Gjennom hytteområdet vil eksisterende 22 kV legges i kabel og ny 132 kV legges i eksisterende trasé. Ved Lappgropa krysser traséen Storelva over til Gustavslåtta.

4-1 Kartet viser eksisterende linjer og de planlagte linjene i undersøkelsesområdet. Blå stiplet linje viser den planlagte nye 132 kV kraftlinjestraséen. (Kart fra A/S Salten Kartdata)

5 Verdi- og konsekvensvurderinger

5.1 Bakgrunn for tilleggsnotatet

For områdebeskrivelse, generell kulturhistorie (statusbeskrivelse) og verdivurdering av det samiske kulturlandskapet vises det til konsekvensutredning for Rieppi vindpark (Mortensen 2004).

Etter at KU for Rieppi vindpark ble utarbeidet i 2004 er det foretatt flere kulturhistoriske undersøkelser som indirekte influerer det aktuelle undersøkelsesområdet:

- KU kulturminner og kulturmiljø i forbindelse med Statnett sine planer om ny 420 kV-ledning Balsfjord-Hammerfest (Myrvoll 2009)
- Arealplan Storfjord kommune med KU for deltema samiske kulturminner og kulturmiljø (Barlindhaug 2007)

I forbindelse med Statnetts planer om ny 420 kV-linje er det gjennom siste feltsesong foretatt registreringer i traséen. Resultatene fra dette arbeidet er foreløpig ikke kjent.

I det tilgjengelige materialet er det ikke kommet fram opplysninger om nyregistrerte kulturminner eller kulturmiljø som kan bli påvirket av planene om ny 132 kV-linje fra Rieppi trafostasjon til Skibotn trafostasjon.

Oppdragsgiver gav tidligere i år undertegnede i oppdrag å vurdere status for registrerte kulturminner i den nye traséen. I notatet som ble utarbeidet ble det konkludert med et mangelfullt kunnskapsgrunnlag for konsekvensvurdering av tiltaket (Mortensen 2010).

Det ble derfor avtalt å gjennomføre en befaring i august 2010 for å foreta en overflateundersøkelse der markoverflaten i kraftlinjetraséen ble gått opp. Det ble gjennomført en to dagers befaring 25.-26. august 2010, der traséene ble fulgt. Tilgjengelige områder der potensial for funn av ikke-kjente automatisk fredete kulturminner ble vurdert å være tilstede ble befart til fots. Tilleggsrapporten oppsummerer resultatene fra denne befaringen og oppdateringen av eksisterende datagrunnlag.

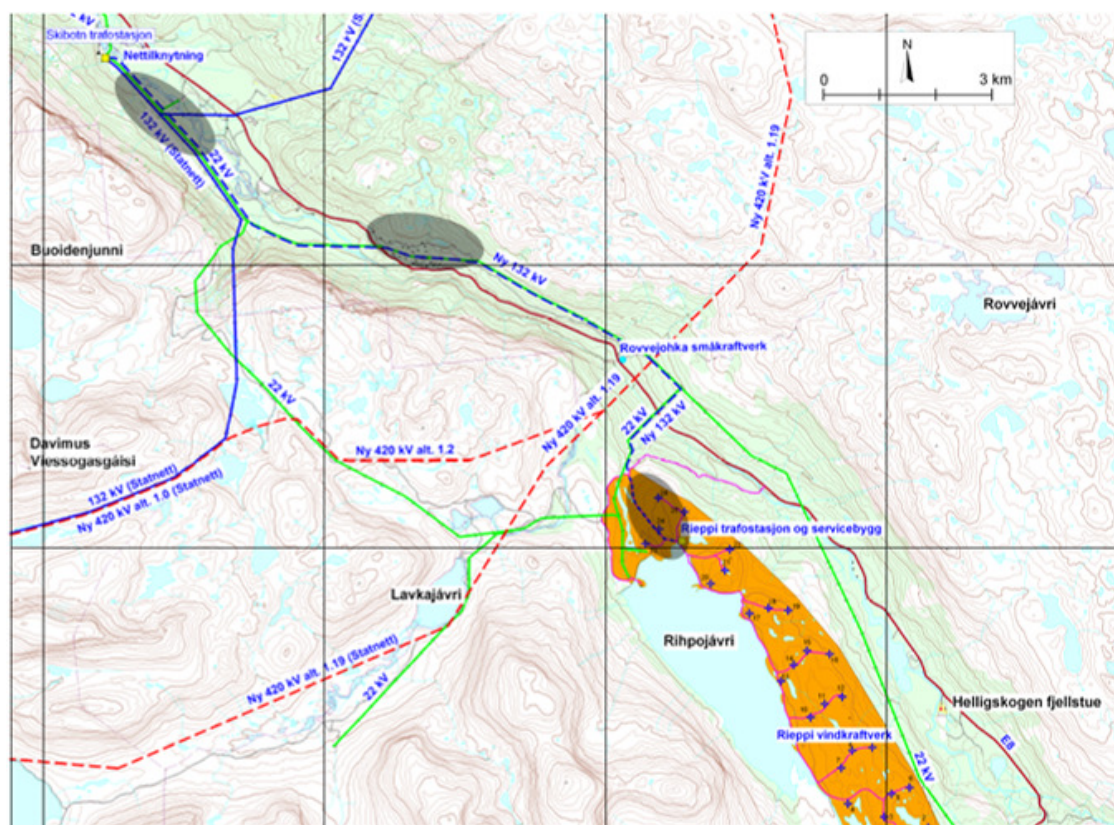
5.2 Potensial for funn av ikke-kjente automatisk fredete kulturminner

Undersøkelsesområdet har rike tradisjoner knyttet til samferdsel og samisk bruk, men har i liten grad vært systematisk og faglig undersøkt. I arealplan for Storfjord kommune vurderes potensialet for funn av ikke-kjente automatisk fredete kulturminner i Skibotndalen slik: *"Potensial for konflikt med ikke kjente kulturminner ansees samlet sett som stort"* (Barlindhaug 2007:26). I forkant av befaringen ble derfor muligheten for funn av ikke-kjente automatisk fredete kulturminner ansett å være over middels.

Under befaring i traséområdet i august 2010 ble det ikke registrert nye kulturminner. Noen mindre områder utmerker seg imidlertid som områder som bør undersøkes nærmere av

arkeolog i detaljprosjekteringen. Disse områdene er beskrevet i tabellen nedenfor. Med middels potensial vurderes det som at det er en middels sannsynlighet for at ikke-kjente automatisk fredete kulturminner kan avdekkes ved ytterligere arkeologiske undersøkelser. Vi vil understreke at det ikke kan utelukkes at det avdekkes funn også andre steder som ikke er nevnt i tabellen under.

Område	Mulige funnkategorier	Grad av potensial
Innen kulturmiljø 1 Rihpojávri	Samiske kulturminner, krigsminner	Middels-lite
Innen kulturmiljø 3 Halsebakkan	Samiske kulturminner, hellere med bosetningsspor	Middels
Strekningen mellom Gustavsslåtta og Skibotn trafostasjon	Samiske kulturminner, krigsminner	Middels-lite

5-1 De grå avmerkingene på kartet viser de tre områdene som er vurdert å ha et middels/middels-lite potensial for funn av ikke-kjente automatisk fredete kulturminner (Kartgrunnlag fra A/S Salten Kartdata)

Kulturmiljø knyttet til reinnomadisme
(omtalt som 6a og b i Mortensen 2004)

Tidligere registreringer

Rieppi trafostasjon og servicebygg

Ved registreringar på 1970-tallet ble det registrert sperregjerder ved vatnets nordre ende.

Nye funn/potensial for funn av ikke-kjente automatisk fredete kulturminner

Det ble ikke registrert kulturminner i traséen under befarings i august 2010. Området mellom anleggsvegen til Rihpojávri og Rieppi trafostasjon bærer preg av noen myrdrag og tørre fjellrygger med lav vegetasjon. På partier der traséen går på slike tørre partier vurderer vi derfor et middels potensial for funn av ikke-kjente automatisk fredete kulturminner dersom det foretas grundigere undersøkelser med prøvestikk.

Kvaliteter: Kulturminnene i kulturmiljøet har ut fra foreliggende datagrunnlag opplevelsesverdi knyttet til identitetsverdi, kunnskapsverdi knyttet til representativitet, historisk og vitenskapelig kildeverdi og det typiske.

Verdi: Middels verdi

5-3 Landskapet ved Rihpojávri's nordlige bredd, der ny 132 kV linje er planlagt. Sperregjerdene i kulturmiljø 2 - Rihpojávri ble registrert i viken til høyre for knausen i ytre høyre billedkant. Det kan ikke utelukkes at det finnes flere samiske kulturminner i dette området. Foto: M. Mortensen, Sweco, august 2010.

5.3.2 Konsekvensvurdering

Kulturmiljøet ligger utenfor traséens nærvirkningssone og tiltaket er vurdert ikke å virke inn på kulturmiljøet.

- Konsekvens: Tiltaket er vurdert å medføre ubetydelig konsekvens for kulturmiljøet ved Rihpojávri.

5.4 Kulturmiljø 2 – Markedsvegen

Samferdselsminne

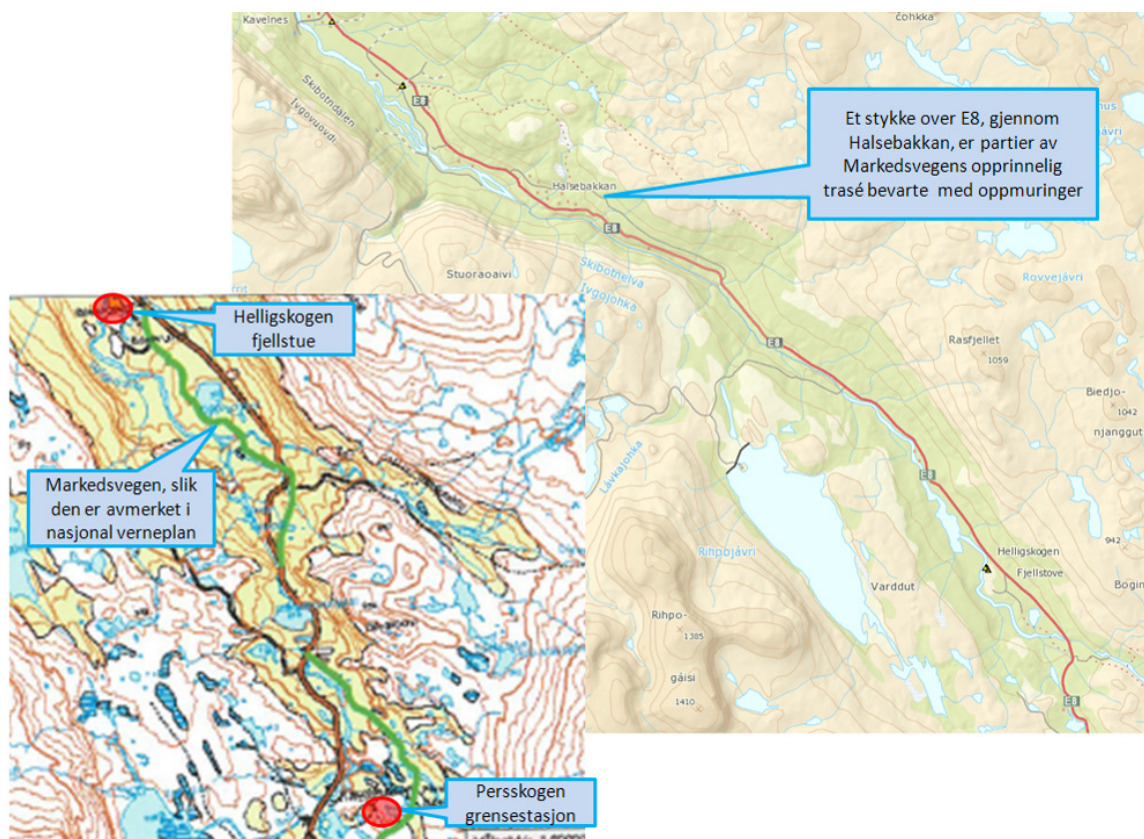
(omtalt som 4 i Mortensen 2004)

5.4.1 Verdivurdering

Tidligere registreringer

Skibotndalen er en naturlig ferdselsåre og har vært brukt i mange hundre år av reinnomader som fulgte reintrekk fra Finland og Sverige gjennom dalen og ut til kysten av Troms. Vegen fikk etter hvert stor betydning for tilkomst til og fra Skibotnmarkedet ved fjorden. På 1800-tallet ble ferdselen langs den 40 km lange vegen mer formalisert, blant annet med bygging av vinterveg fra Skibotn fram til grensen til Finland. Vintervegen stod ferdig i 1890. Vegen hadde stor strategisk betydning både under 1. og 2.verdenskrig. Traséen er endret siden vegen stod ferdig; den opprinnelige traséen ligger på noen partier over dagens veg opp i 600 meters høyde. Disse partiene er delvis gjengrodd og delvis opprustet, men fortsatt er det stedvis synlig hvordan partier av vegen er bygget opp av tørrmur. Det skal også være bevart en rekke

stikkrenner. Veggen er med i nasjonal verneplan for veger (Statens vegvesen 2002) der den omtales som "Markedsvegen", men her er kun strekningen mellom Helligskogen fjellstove og Persskogen grensestasjon avmerket. Den fortsetter imidlertid nordvestover (ut mot Skibotn) og under befaringen i august 2010 ble det registrert et vegstykke med tørrmur like øst for Halsebakkkan.

5-4 Kartet hentet fra nasjonal verneplan viser markedsvegen mellom Persskogen og Helligskogen merket med grønn strek. På kartet i bakgrunnen vises traséen som går videre nordover, ut av dalen. Den følger delvis en høyere trase enn Europaveg 8 men sammenfaller også med Europavegen (Kart: Nasjonal verneplan for veger, 2002 og Miljøstatus)

Nye funn/potensial for funn av ikke-kjente automatisk fredete kulturminner

Som nevnt over ble det registrert bevarte deler av tørrmur, som trolig er rester etter vintervegen fra 1890. Dette viser at Markedsvegen også er godt synlig på partier nordvest for Helligskogen fjellstove og altså ikke begrenser seg til avmerket trasé på kartet i nasjonal verneplan.

Kvalitet: Veggen har opplevelsesverdi knyttet til symbolverdi og estetikk (tørrmurene) og kunnskapsverdi knyttet til historisk og vitenskapelig kildeverdi, elementer av autenticitet og sjeldenhet og endelig bruksverdi knyttet til bruk og pedagogisk verdi.

Verdi: Stor

5-5 Deler av Markedsvegen ligger ovenfor dagens E8. Her ser vi et gjengrodd parti der tørrmuren fortsatt er godt synlig. Foto: M. Mortensen, Sweco, august 2010.

5.4.2 Konsekvensvurdering

Traséen vil delvis gå parallelt med og videre krysse Markedsvegen like øst for Halsebakkan og dermed være innenfor nærføringssonen. Så fremt tiltakshaver unngår å endre, tildekke eller på annen måte ødelegge vegen vil en parallellføring og kryssing av vegen i liten grad virke inn på kulturmiljøet.

- Konsekvens: Tiltaket er vurdert å medføre liten negativ -ingen konsekvens for kulturmiljøet Markedsvegen.

5.5 Kulturmiljø 3 – Halsebakkan

Kulturmiljø knyttet til reinnomadisme

5.5.1 Verdivurdering

Tidligere registreringer

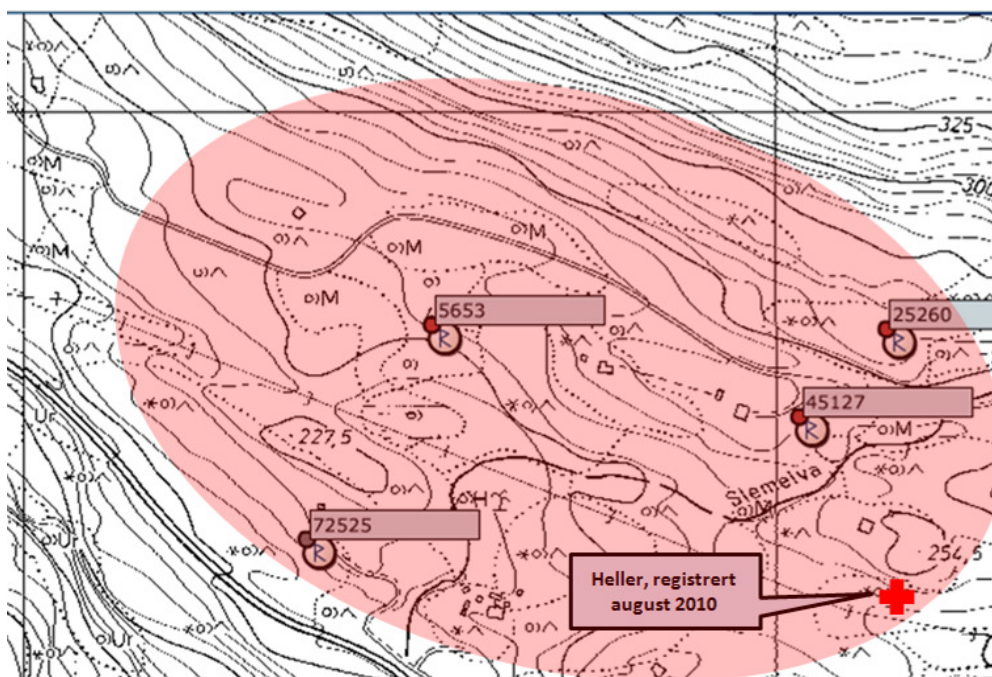
Kulturmiljøet består av tre automatisk fredete kulturminner (Askeladden id 25260, 45127 og 5653) og et uavklart kulturminne (Askeladden id 72525). De automatisk fredete kulturminnene i form av teltboplasser og árran (ildsted), knyttes til reindriftssamisk virksomhet. Et uavklart kulturminne i form av en heller kan trolig også knyttes til den samiske bruken av området. Flere lokaliteter relativt tett som her, indikerer at området har vært viktig for den samiske befolkningen. Kulturminnene er avmerket på kart i figur 5-6.

Nye funn/potensial for funn av ikke-kjente automatisk fredete kulturminner

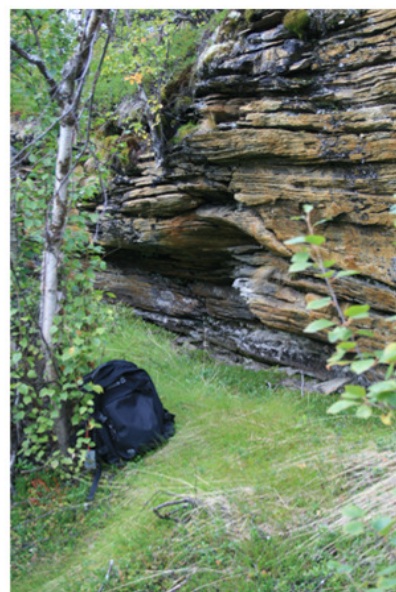
Under registreringen i august 2010 ble det observert flere hellere ved Halsebakkan. Disse kan ha spor etter bruk i form av rester etter ildsted/kulturlag. Den tydeligste helleren er avmerket på kartet i figur 5-6 og vist på foto i figur 5-7. Vi gjør oppmerksom på at kartfestingen ikke er digitalt målt. Sametinget og /eller Troms fylkeskommune vil trolig ønske å foreta ytterligere undersøkelser i dette området før § 9-plikten i kulturminneloven er oppfylt.

Kvaliteter: Kulturminnene i kulturmiljøet har ut fra foreliggende datagrunnlag opplevelsesverdi knyttet til identitetsverdi, kunnskapsverdi knyttet til representativitet, historisk kildeverdi og det typiske.

Verdi: Middels verdi

5-6 Kartet viser de fire kulturminnene i kulturmiljø 2-Halsebakkan. Ny 132 kV luftlinje legges i eksisterende trasé som vises på bildet. Nåværende 22 kV legges i kabel parallelt med luftlinjen (Kart hentet fra Askeladden med mulig nyregistrering inntegnet)

5-7 Heller i Halsebakkan. Slike har vært benyttet til ly for vind og vær. En lignende er tidligere registrert lengre nordvest i Halsebakkan og omtalt i Askeladden som lokalitet med usikker status. Under registreringen i august ble det også registrert andre mulige heller i Halsebakkan. Foto: M. Mortensen, Sweco, august 2010.

5.5.2 Konsekvensvurdering

Traséen vil gå gjennom kulturmiljøet, men tiltaket vurderes ikke direkte å berøre noen av lokalitetene, verken de tre som er automatisk fredet eller kulturminnet med uavklart status. På strekningen der eksisterende 22 kV linje skal legges i jordkabel, vil en kunne unngå direkte berøring av lokalitetene, men linjen vil likevel ligge i nærføringssonen til minst en lokalitet, uansett om jordkabelen legges på nord eller østsiden av eksisterende trasé. En jordkabel vil imidlertid ikke medføre visuelle konsekvenser etter anleggsfasen. De registrerte kulturhistoriske lokalitetene indikerer imidlertid en mulighet for funn av ikke-kjente automatisk fredete kulturminner i jordkabeltraséen. Sametinget vil sannsynligvis kreve ytterligere arkeologiske undersøkelser for å oppfylle kravet til § 9-plikten i kulturminneloven. Samlet sett vurderes tiltaket å berøre kulturmiljøet ved at et nytt teknisk inngrep legges gjennom miljøet. Hyttebygging, eksisterende kraftlinje og veger i området er imidlertid med å redusere opplevelsesverdien av området.

- Konsekvens: Tiltaket er vurdert å medføre liten negativ konsekvens for kulturmiljøet Halsebakkan.

5.6 Oppsummering

Gjennom befarings- og oppdatering av tilgjengelig grunnlagsmateriale er effekten av den planlagte 132 kV-linje-traséen fra planlagte Rieppi trafo fram til Skibotn trafostasjon vurdert for kulturminner og kulturmiljø.

Følgende kulturmiljø er vurdert:

Tabell 5-1. Konsekvensbeskrivelse

Område/lokalitet/osv	Verdi	Tiltakets omfang	Konsekvens
Kulturmiljø 1 - Rihpojávri	Middels	Intet omfang	Ubetydelig konsekvens
Kulturmiljø 2 - Markedsvegen	Stor	Lite negativt-intet omfang	Liten negativ-ubetydelig konsekvens
Kulturmiljø 3 - Halsebakkan	Middels	Lite negativt	Liten negativ konsekvens

Foruten konsekvensene som er vist i tabellen er det et middels potensial for funn av ikke-kjente automatisk fredete kulturminner i kulturmiljø 2 og 3 samt mellom Gustavsslåtta og Skibotn trafo.

6 Avbøtende tiltak og oppfølgende undersøkelser

6.1 Forslag til avbøtende tiltak

I anleggsfasen gjelder det at det tas hensyn til de registrerte lokalitetene, slik at de ikke blir tildekket, utgravd, overkjørt eller på annen måte ødelagt. Mest aktuelt er dette for partiet av Markedsvegen der traséen går parallelt med og krysser vegen samt for kulturmiljøet Halsebakkan, der det er registrert tre automatisk fredete kulturminner, et kulturminne med uavklart status og i tillegg et mulig kulturminne som ble registrert ved befaring i august 2010.

For anleggsfasen gjelder også at stolpene ikke blir plassert i noen av de registrerte kulturminnene i undersøkelsesområdet. Vi gjør oppmerksom på at den automatisk fredningen også omfatter en sikringssone på minimum 5 m rundt hvert av de fredete kulturminnene.

6.2 Oppfølgende undersøkelser

I Halsebakkan og i ny trasé fra anleggsvegen opp til Rihpojávri fram til Rieppi trafostasjon er det et visst potensial for funn av ikkje-kjente automatisk fredete kulturminner. Det er opp til Sametinget og/eller Troms fylkeskommune å avgjøre hvor omfattende undersøkelser som må til for at § 9-plikten er oppfylt i hht kulturminneloven.

7 Referanser

7.1 Skriftlige kilder

Barlindhaug, S. (2007): *Arealplan Storfjord kommune med KU for deltema samiske kulturminner og kulturmiljø*, NIKU Rapport Arealplan 12/2007

Mortensen, M. (2004): *Rieppi vindkraftpark i Storfjord kommune, Troms, fagutredning kulturminner og kulturmiljø*, Sweco Grøner rapport 135 961-2

Myrvoll, E. R. (2009): *Konsekvensutredning for 420 kV-ledning Balsfjord-Hammerfest, kulturminner og kulturmiljø samt samisk utmarksbruk*, NIKU Oppdragsrapport 21/2009

Statens Vegvesen (2002): *Nasjonal verneplan, veger, bruer og vegrelaterte kulturminner*

Statens Vegvesen (2006): *Konsekvensanalyser*. Håndbok 140

7.2 Kilder på internett

Askeladden (Riksantikvarens oversikt over fredete kulturminner og listeførte kirker):
<http://159.162.103.56/login/index.jsp>

Miljøstatus: <http://miljostatus.no>

Vedlegg 1 Konsekvensmatrise

Fastsetting av tiltakets konsekvens ut fra områdenes verdi og tiltakets omfang. (Statens vegvesens 2006).

Verdi Ingen verdi	Omfang			
		Liten	Middels	Stor
Stort positivt				Meget stor positiv konsekvens (++++)
				Stor positiv konsekvens (+++)
Middels positivt				Middels positiv konsekvens (++)
				Liten positiv konsekvens (+)
Lite positivt Intet omfang Lite negativt				Ubetydelig (0)
				Liten negativ konsekvens (-)
Middels negativt				Middels negativ konsekvens (- -)
				Stor negativ konsekvens (- - -)
Stort negativt				Meget stor negativ konsekvens (- - - -)